

Huoltoviesti

Kaatuneitten omaisten, sotaaleskien ja sotaorpojen jäsenlehti vuodesta 1945

3-4
2024

”Tärkeää on lähimmäisen
rakkaus, luonnon
kunnioittaminen ja
monimuotoisuus”,
Risto Pelkonen, s. 11.

- 3 Pääkirjoitus
- 4 Puheenjohtaja
- 6 Kyllikki Kosken ihmeellinen elämä – 80 vuotta soteleskeyttä
- 8 ”Vanhuus on arvokasta ja antoisaa aikaa”
- 10 ”Kaikki lähtee toisen rakastamisesta”
- 12 Kaatuneitten omaiset liittyivät Pirkon koko elämää – 63 vuotta osaston sihteerinä
- 14 Omaa lehteä 80 vuotta
- 16 Joulun tärkeät asiat pysyvät ihmisiin
- 19 Tonttuovi
- 20 Joensuu kokosi sotaorvot ja muun sotasukupolven yhteiseen juhlaan
- 23 Kaatuneitten Omaisten Liiton juhlamessu Joensuu 15.9.2024
- 24 Marielundin suvipäivän muistoja metsästämissä
- 25 Hyväntekeväisyyskonsertti Ukrainan lasten hyväksi
- 26 Sotakummimuistelua
- 28 Kolumni

- 30 ”Kun tulimme evakosta kotiin, lähes kaikki oli rauniona”
- 32 Koululaisten kanssa Kauhajoella Eduskuntamuseossa
- 34 Merkkipäivät
- 36 Ajasta iäisyyteen
- 38 Muistokirjoitus
- 40 Jouluvinkki ja visat

Kalevi Lohiranto

Joensuun Hengellisillä ja kulttuuripäivillä oli myös mahdollisuus mennä opastetulle bunkkerimuseo-retkelle. Kuvassa Anita Hedenstam Pääkaupunki-seudun Sotaorvoista.

Huoltoviesti kaipaa tekijöitä. Kiinnostuitko? Tervetuloa mukavaan porukkaan!
Ole yhteydessä: toimisto@kolry.fi tai 050 550 3556.

Huoltoviesti

Julkaisija
Kaatuneitten Omaisten Liitto ry
Päätoimittaja: Nina Harjulehto
puh: 050 339 9776
sähköposti: nina.harjulehto@kolry.fi

Toimitussihteerä: Marju Hulttinen
marju.hulttinen@kolry.fi

Toimitusneuvosto:
Nina Harjulehto
Marju Hulttinen (31.12.2024 asti)
Pirjo Koskenrouta
Mika Kurki
Riitta Uusi-Kokko

Taitto: Markku Laitinen

Ilmoitushinnat 2024
rivi-ilmoitus 80 €
1/4 sivu 300 €
1/2 sivu 600 €
1/1 sivu 1200 €
1/4 sivun ilmoitus myös kahdeksi 1/8 sivun ilmoitukseksi

Merkkipäivä uutiset, muistokirjoitukset ja kirjaesittelyt max. 2 000 merkkiä.
Lehden aineisto: marju.hulttinen@kolry.fi
Merkkipäivä- ja ajasta iäisyyteen -ilmoitukset osoitteeseen toimisto@kolry.fi
Toimitus pidättää oikeuden käsitellä aineistoa eikä vastaa lähetetystä aineistosta.
Kirjoittajat vastaavat aineiston käyttöoikeuksista ja faktatiedoista.

Osoitteenmuutokset ja tilaukset:
puh: 050 550 3556
sähköposti: toimisto@kolry.fi
Painotalo Alocon Oy, Vantaa
Painosmäärä noin 8 000

Huoltoviestin ilmestymisaikataulu 2025
1/25 vko 12, aineisto viimeistään ma 10.2.
2/25 vko 26, aineisto viimeistään ma 26.5.
3–4/25 vko 48, aineisto viimeistään ma 21.10.

Kansi: Marju Hulttinen
Aina voi toivoa. Kuva Joensuun ev.lut. kirkosta päättää vuoden 2024 toivoaiheisen kansiteeman.

Juhlamieli syntyy pienistä asioista

Tämä lehti on yhtä juhlaa. Hengelliset ja kulttuuripäivät Joensuussa näytti, miten Karjalasta kajahti. Yhteistyöllä Perinneyhdistyksen kanssa saatiin aikaan ikimuistoiset juhlat. Myös hallituksen uudet jäsenet ovat juhlatuulella. Muistojen värittämistä joulutunnelmista kuultaa suurimman juhlamme merkitys. Juhlaa on ilmassa myös ensi vuonna, kun liitto täyttää 80 vuotta. Juhlat tuovat iloa ja yhteenkuuluvuutta.

Juhlamieli syntyy pienistä asioista: Kohtaamiset, sopivat vaatteet ja ympäristön koristus. Paljon kulttuuria ja perinteitä. Juhlat ovat myös tilaisuus luoda uusia muistoja tai vahvistaa vanhoja tuttavuuksia. Hengelliset ja kulttuuripäivät olivat kuulemani mukaan pullollaan molempia.

Juhlan aika voi olla hetki rauhoittua ja kiittää siitä, mitä meillä on. Voimme osoittaa kiitoksen kohti taivasta ainakin näin kaatuneitten omaisten juhlissa. Kiitosta osoitettiin Joensuussa juhlamessussa ja perinneyhdistyksen kirkkopyhässä, jonka saarna on lehden hartauskirjoituksena.

Juhlat muistuttavat meitä siitä, että elämässä on syytä juhliä, vaikka pienistäkin asioista. Annoin haasteen työtovereilleni kertoa syyn juhlaan: Uuden terassin avajaiset, suvun vanhimpien 100-vuotisjuhlat riippumatta siitä, ovatko he enää elossa, koulun aloitus ja eläkkeelle jäänti. Toivottavasti sinäkin lukija löydät hyvän syyn juhlistaa arkea.

Tämä lehti osoittaa sen, että juhliin liittyy sekä ilo että suru. Liitto jätti viimeisen tervehdyksen edesmenneelle toiminnanjohtaja **Jarmo Hietaselle** loka-

kuun ruskan värittämässä Espoossa hyvin kauniissa ja juhlavassa siunaustilaisuudessa.

Suomessa juhliin on liitetty juhlallisuus. Jotain ylevän tuntuista, vähän vakavaakin ja arvokasta. Minusta tämä syksy on tuntunut varsin juhlalliselta. Nimittäin vihdoinkin sotaorvoista ollaan kiinnostuneita myös tutkimusmielessä. Käynnistyneen Memor-tutkimuksen ensimmäiset teemakeskustelut on tehty ja tässä lehdessä on lisää tietoa, miten tarvittavaa tutkimusaineistoa kerätään. Kannustankin kaikkia osallistumaan tutkimukseen.

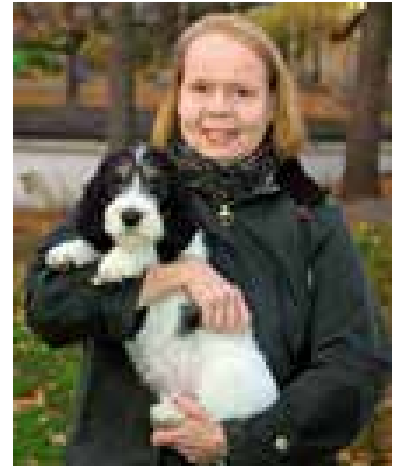
Kun juhlat on juhlittu, alkaa arki myös Huoltoviesti-lehdelle. Vuodenvaihteen jälkeen lehti toimitetaan pääosin vapaaehtoisvoimin – ellei lisärahoitusta saada lehden tuottamisen tueksi. Lehti saattaa olla vaatimattomampi, kuvat eivät ole ehkä aivan niin laadukkaita ja sanakäänteetkin ovat vähemmän hiottuja. Mutta silti lehden julkaisua jatketaan ainakin vuonna 2025 ehkä pidempäänkin. Lehti on ”paras liima jäsenyydelle” kuten Kaatuneitten Omaisten Liittoon tullessa palautteessa on asia ilmaistu.

Riemukasta juhlien aikaa jokaiselle lukijalle!

Nina Harjulehto

P.S. Omistatko sinä jonkun harvinaisemman lemmikin? Ilmianna itsesi toimistoon toimisto@kolry.fi

”Tämä lehti osoittaa sen, että juhliin liittyy sekä ilo että suru.”

Petteri Harjulehto

Nina Harjulehto

Yhteistyöstä saamme voimaa

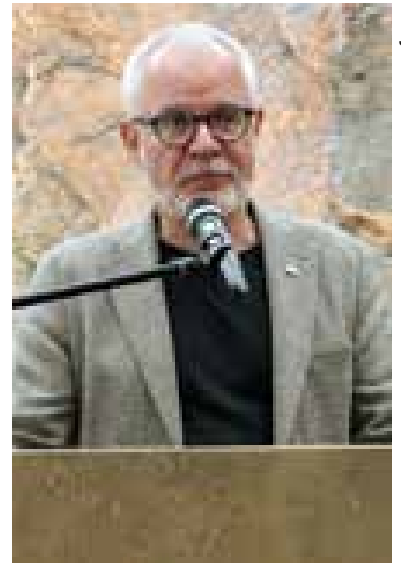
Tämänvuotiset liittomme Hengelliset ja kulttuuripäivät olivat yhteistyön juhlaa. Joensuuhun oli kokoontunut eri puolilta maamme satoja sotaorpoja ja muita kaatuneitten omaisia. Tapahtumaan liittyi jälkimmäisenä päivänä myös Sotien 1939–1945 Pohjois-Karjalan perinneyhdistyksen alueellinen kirkkopyhä. Päivän messuun osallistui 450 henkeä.

Viime sotiimme liittyvien järjestöjen historiassa on ollut paljon erillisyyttä, jännitteitäkin. Myös omassa keskuudessamme on ollut katkeruutta ja kauteuttakin veteraanijärjestöjä kohtaan. Vuosien mitaan on kuitenkin lähennytty ja rakennettu yhteyttä. Tulokset ovat olleet hyviä ja kaikkia osapuolia hyödyttäviä.

Hyvä yhteistyö pohjautuu luottamukseen. Se syntyy ihmisiin tutustumalla, yhdessä viihtymällä ja toisia auttamalla. Pohjois-Karjalassa on kuljettu tämän kehityksen eturivissä muille alueille esimerkkiä näyttäen. Sotaorvoillekin on löytynyt tasavertainen asema yhteistyörakenteessa. Tämä näkyi myös Joensuun yhteisen juhlan toteutumisessa.

Yhteistyön merkitys kasvaa tulevaisuudessa. Veteraanijärjestöt ovat lakkautuneet tai lakkautumassa. Omatkin voimavaramme vähenevät koko ajan. Jäsenmaksutulojen vähetessä liittomme ei pysty jatkossa ylläpitämään entisenlaisia palveluja. Joudumme karsimaan ja supistamaan voidaksemme hoitaa ne tehtävät, joita pidetään kaikista tärkeimpinä. Yhteiskunnalta saatava tuki on valtion taloudellisen tilanteen takia entistäkin hankalampaa. Siksi yhteistyö perinneyhdistysten puitteissa ja myös liittomme yhdistysten kesken on tärkeä lisävoiman tuoja.

Hengelliset ja kulttuuripäivämme nostivat ajatuksiini erityisesti kaksi asiaa. Ensiksi toivon, että sota-

Marju Hultinen

Hannu Niskanen

orvot ja muut kaatuneitten omaiset rohkaisisivat omia yhdistyksiään jatkamaan ja syventämään yhteistyötä. On tärkeää, että niin yhdistyksinä kuin niiden yksityisinä jäseninä olemme mukana alueellisissa perinneyhdistyksissä ja paikallisissa perinneyhteyksissä. Yhteistyö ei merkitse omasta erityisyydestä luopumista – pikemminkin se antaa voimia oman, ainutlaatuisen perinteen vaalimiseen.

Toiseksi toivon, että perinneyhteyden piirissä entistäkin selvemmin nähtäisiin sotaorvot ja muut kaatuneitten omaiset täysivaltaisina yhteistyön osapuolina. Onhan kysymys ihmisistä, joilla vielä keskuudessamme on yhteys sota-aikaan ja jotka myös ovat antaneet kalliin uhrin maamme puolesta. Heillä on myös ainutlaatuista annettavaa viime sotiemme perinneyhteyden kokonaisuuteen.

Toivotan kaikille Huoltoviestin lukijoille hyvää loppusyksyä, siunattua joulun aikaa ja onnellista vuotta 2025.

Hannu Niskanen

”Yhteistyö ei merkitse omasta erityisyydestä luopumista – pikemminkin se antaa voimia oman, ainutlaatuisen perinteen vaalimiseen.”

Kaatuneitten Omaisten Liitto ry

Postiosoite: PL 600, 00521 HELSINKI

Toimisto avoinna arkisin 8–15.30.

www.kolry.fi

Toiminnanjohtaja Nina Harjulehto

puh. 050 339 9776 nina.harjulehto@kolry.fi

Tiedottaja Marju Hulttinen (31.12.2024 asti)

puh. 050 345 8681 marju.hulttinen@kolry.fi

Kaatuneitten Omaisten Liiton toimisto

puh. 050 550 3556 toimisto@kolry.fi

Projektivastaava Laura Teittinen

puh. 050 376 6277 laura.teittinen@kolry.fi

Vertaistukea sotaorvoille -projekti

Kalevi Lohiranto

Marju Hulttinen Hengellisillä ja kulttuuripäivillä hyvässä seurassa Pohjois-Karjalan maakuntajohtajan Markus Hirvosen vas. ja Joensuun kaupunginjohtajan Jere Penttilän välissä.

Tervehdys tiedottajalta

Määräaikainen työpestäni päättyy 31.12.2024. Reilu kaksivuotinen rupeamani liiton tiedottajana on ollut mielenkiintoinen monipuolisine tehtävineen. Huoltoviestin uudistamisen lisäksi aika on kulunut muun muassa some- ja mediatyön, valokuvaamisen sekä [www-sivujen parissa](http://www.sivujen.parissa). Pienessä liitossa saa tehdä hommia laidasta laitaan, kuten vaikka maalata su-ruadresseihin kukkakimpun. Sydäntäni ovat lämmitäneet avartavat keskustelut sotaorpojen kanssa.

Mielelläni olisin jatkanut teidän sotaorpojen ja kaatuneitten omaisten asioiden parissa, mutta määräaikaisuus on määräaikaisuus ja liiton taloudellinen tilanne ei salli jatkosopimuksia. Lämmin kiitos kaikille mieleenpainuvista hetkistä, keskusteluista ja työprojekteista! Mutta nyt, mun aika mennä on.

Marju Hulttinen

Kaatuneitten Omaisten Liitto kiittää toimitussihteerinä ahkeroinutta tiedottajaa Marju Hulttista hänen tekemästään työstä lehden hyväksi! Tiedottajan määräaikainen työsuhte on päätymässä 31.12.2024.

Huoltoviesti-lehti ensi vuonna

Kaatuneitten Omaisten Liitto joutuu taloudellisista syistä luopumaan tiedottajasta. Jatkossa Huoltoviesti tehdään pääosin talkoovoimin ellei erillisrahoituksella ole mahdollista ostaa lehdelle toimitusapua. Huoltoviestin sivumäärä on jatkossa pääsääntöisesti 24 sivua.

Lehti ilmestyy kolmena numerona.

Aineiston DL-päivät:

HUOLTOVIESTI 2025

Lehti	Aineisto DL	Lukijoilla
	vko	vko
1	7, maanantai 10.2.	12
2	22, maanantai 26.5.	26
3–4	47, maanantai 20.10	48

Huoltoviestillä ei jatkossa ole varsinaista toimitussihteerä. Aineisto osoitteella toimisto@kolry.fi tai kirjeenä Kaatuneitten Omaisten Liitto ry PL 600 00521 Helsinki.

Kaatuneitten Omaisten Liitto ry

80-vuotta

Juhlajumalanpalvelus ja juhlakonsertti 14.9.2025
Helsingin tuomiokirkossa

Ensi vuonna ei järjestetä Hengellisiä ja kulttuuripäiviä. Sen sijaan juhlimme liiton 80-vuotista taivalta Helsingissä sunnuntaina 14.9.2025. Juhlapäivä alkaa juhlajumalanpalveluksella Helsingin Tuomiokirkossa, jatkuu juhlakahveilla Tuomiokirkon Kryptassa ja varsinainen juhlakonsertti on Tuomiokirkossa klo 13 alkaen.

Oletko ajatellut testamenttilahjoitusta?

Kaatuneitten Omaisten Liitto ry ottaa kiitollisena vastaan testamenttilahjoituksia.

Testamenttilahjoitus on yhdistykselle verovapaa ja menee täysimääräisenä Sotaorpojen ja Kaatuneitten Omaisten eteen tehtävään työhön.

Mikäli harkitset asiaa, ota yhteyttä Kaatuneitten Omaisten Liittoon, toiminnanjohtaja Nina Harjulehto 050 339 9776 tai nina.harjulehto@kolry.fi.

Kyllikki Kosken ihmeellinen elämä – 80 vuotta sotaleskeyttä

Kyllikki Koski oli nuori aviovaimo, kun hänen miehensä Paavo Koski kaatui kesän 1944 taisteluissa. Nyt 101-vuotiaalla Koskella on takana 80 vuotta sotaleskeyttä.

Sotaleskiä on maassamme elossa enää muutama. Minkälainen elämä nuorelle leskelle miehen kaatumisen jälkeen alkoi? Avioituiko uudestaan? Mitä uraa lähti opiskelemaan?

Seinäjokilainen **Kyllikki Koski** oli kansakoululainen, kun hän tapasi koulussa tulevan puolisonsa **Paavo Kosken**. Koulussa nuoret huomasivat toisensa heti, ja pian alkoi neidon taskuihin ilmestyä karkkiaskeja nimimerkiltä P.K.

– Mun mieheni oli joen toiselta puolelta ja minä sitten toiselta puolelta ja siinä oli sattumalta oikein hyvä koski siinä välissä, jotta sai hyppiä kiveltä kivelle, kun me nähtiin, Koski muistelee. Eikä ihme, että tie toisen luo nimettiin lemmenpoluksi.

Tahdon tahdon

Nuorten ihanan elon ja tulevaisuuden haaveet katkaisi sota. Paavo Koski lähti kolmen serkkunsa kanssa rintamalle kesällä 1941. Kun Koski pääsi lomalle syyskuussa, meni nuori pari kihloihin. Iloon sekoittui monenlaisia tunteita, kihlajaisloma ei pitkään kestänyt: – Se oli vähän sellaista surullista aikaa, kun hänen piti lähteä niin pian, Kyllikki Koski sanoo.

Rippipappi kannusti pitkään tuntenutta paria menemään naimisiin ja auttoi lupien kanssa vihkimisen lisäksi: – Ei sitä Kyllikki tiedä, mitä sattuu elämän varrella.

Kosket vihittiin joulukuussa. Sulhaselle anottiin muutaman päivän vihkilupaa. – Hän sai sitten muutaman päivän, jotta saimme kuuluttaa samana pyhänä. Se oli avioliittoon kuulutetaan sitten ensimmäisen ja tämän ainoan kerran, Kyllikki Koski toteaa. Häissä oli todistajana seurakunnan työntekijöitä. Pari oli kahdestaan. Ei ollut vieraita, ei hääpu-

– Kun saattelin mieheni asemalle viimeisen kerran, niin sanottiin, että sitten kahden kuukauden päästä me taas tavataan. Kyllä hänellä oli joku vaisto, että ei hän enää palaa, soteleski Kyllikki Koski pohtii jälkeenpäin.

kua morsiamella. Koska silloin oli jo lunta, kuljettiin 20 kilometrin matka reellä.

Se viimeinen kirje

Paavo Koski joutui taas pian rintamalle ja alkoi armoton kirjeiden kirjoittaminen. Lähes joka päivä raapustettiin rakkaalle. Ja mitäpä muuta kirjeet oli-

sivat juuri naimisiin menneillä sisältäneet kuin rak-
kautta. – Meillä ei ollut lapsia, niin kirjeet joutuvat
vieraitten käsihin, niin minä olen pikkuhiljaa niitä
hävittänyt, Kyllikki Koski tunnustaa.

Päivää ennen kaatumistaan Paavo Koski sai vai-
moltaan kirjeen. Hän kertoi siitä illalla sotakaveril-
leen: – Mä sain nyt Kyllikiltä niin ihanan kirjeen,
että mä vastaan sen heti. Ja hän oli sen kirjoittanut
ja pannut taskuunsa. Ja sen koommin mä en ole sitä
kirjettä nähnyt. Se jäi mieheni mukaan.

Koski kaatui Kannaksen suurtaisteluissa Valkea-
saaressa 10. kesäkuuta 1944. Ruumis jäi metsään
eikä sitä ole sen koommin löytynyt.

Lupaus pitää

Kyllikki ja Paavo Koski eivät olleet ehtineet muuttaa
vielä sotavuosina yhteen eikä heillä ollut lapsia. Nuori
leski, 21, oli uuden edessä; täytyi keksiä elämälle uusi
suunta. *Kotilieden* artikkelista Kyllikki Koski sai idean
ruveta opiskelemaan mielisairaanhoidajaksi. Sen alan
leivissä hän tekikin uran eläkkeelle asti ja vielä vähän
sen jälkeenkin aina kuin tarvittiin.

Koski kuului eläkekerhoon, reissasi autollaan, teki
käsitöitä ja tapasi muita soteleskiä ja kaatuneitten

Kyllikki Kosken kuva-albumi

omaisia. Elämä sai muuta sisältöä. Mutta silti elä-
män rakkaus, Paavo Koski pysyi mielessä. Ja se, että
minkälainen tulevaisuus hänen kanssaan olisi ollut.

– Luotin siihen, että meillä olisi mennyt hyvin.
Hän oli hyvin ahkera ja raitis. Ja sellainen, sanotaan,
että ikäiseksensä aika miehekäs. Huumorintajuinen.

– Sanohan se kerran niinkin, että älä vaan jää yk-
sin, elämä on elämistä varten. Mene naimisiin, jos
hän jää kentälle. Vastasin hänelle, että en koskaan
tee niin. ■

Soteleski Kyllikki Koski myös filmi- ja podcast-tähtenä

Kyllikki Kosken haastelua voit katsella ja kuunnella
myös videolta sekä podcast-tallenteelta. Keväällä
tehty video on Kaatuneitten Omaisten Liiton YouTu-
be-kanavalla: <https://www.youtube.com/@kaatuneittenomaistenliitto2590>. Videon kesto on 11.06 min.

Lisäksi Koskesta on tehty myös kokonainen pod-
castjakso. Hän on vieraana Sodasta ja Rakkaudesta
-podcastin jaksossa 2, joka koskee soteleskeyttä.
Jakson pituus on 21.40 min.

Sodasta ja Rakkaudesta on asiallinen, faktoihin
ja ihmisten kokemuksiin perustuva haastattelupod-
cast. Sen jokaisessa jaksossa puhutaan eri koke-
musasiantuntijan kanssa kursailematta hurjistakin
kokemuksista ja koetuista vaikeistakin tunteista.
Podcast kertoo haastateltavien kautta sotiemme
1939–45 perinnöstä. Sen tilaaja on Tammenleh-
vän Perinneliitto ja tuottaja Marju Hulttinen. Sarja
sisältää kuusi jaksoa. Kahdessa jaksossa käsitel-
lään puhtaasti kaatuneitten omaisiin liittyviä asioi-

ta; soteleskijakson lisäksi jaksossa neljä vieraana
on sotaorpo.

Podcastsarja on kuunneltavissa osoitteessa:
<https://sotiemmeperinne.fi/veteraani-ja-perinnetieto/podcastit/>

Sirkka-Liisa Kivelä:

”Vanhuus on arvokasta ja antoisaa aikaa”

Vakka-Suomen sotaorvot voimaantuivat syksyllä emeritaprofessori Sirkka-Liisa Kivelän luennoista ja kannustuksesta. Luennon pääaiheena oli hoitotahto ja elämänlaatutestamentti.

Sirkka-Liisa Kivelä lukee kokoamaansa runoantologiaa Vanha löytää itsensä ja maailman.

Vanhusmäärä lisääntyy ja resurssit vähenevät. Ikääntyviä huolestaa ja pelottaa. Saanko tarvittessani apua riittävästi? Kuka minua hoitaa? Koenko oloni turvalliseksi? Vanhuuteen on varauduttava, valistaa **Sirkka-Liisa Kivelä**.

– Oman toimintakyvyn vähetessä voimme säilyttää omaa tahtoamme ja omanlaistamme elämää.

Voimme edelleen pitää yllä niitä elämämme aineksia, jotka ovat tuottaneet ja tuottavat meille iloa.

Yleislääketieteen emeritaprofessori Sirkka-Liisa Kivelä on geriatri, tutkija, kansainvälisesti ja kansallisesti tunnettu vaikuttaja. Hän on myös omaishoidon kokemusasiantuntija. Hänet tunnetaan hyvän vanhuuden puolestapuhujana, suorastaan

esitaistelijana. Vakka-Suomen Sotaorvot saivat hänet luentovieraakseen syksyllä. Varsinaisen luentoaiheiden lisäksi yleisö ihastui Kivelän keräämiin vanhuuden runoihin.

Mieti, mitä haluat ja kirjaa se

Kivelä sanoo, että avuttomuus ja itsemääräämismahdollisuuden menetys voi tapahtua jo ennen vanhuuden aiheuttamaa haurastumista. Yhtäkkinen sairaus tai onnettomuus voi viedä mahdollisuuden hoitaa omia asioita. Tällaiseen tilanteeseen voi varautua viisaasti tekemällä testamentin, edunvalvontavaltuutuksen, hyvinvointitestamentin ja kirjaimella hoitotahdon.

Testamentti ja edunvalvontavaltuutus ovat asiakirjoja, joihin kannattaa paneutua asiantuntijan avustuksella. Molempia voi ja kannattaa muuttaa, kun tarvetta on.

– Hoitotahto kuvaa kirjaimellisesti oman tahdon toteutumista lääkärien ja omaisten päätöksenteon tueksi. Hyvinvointitestamenttia tehdessä kirjataan omat toiveet arjen järjestelyiksi, Kivelä opastaa.

Kirjatessa hoitotahtoa, ohjenuuraa omaisille ja hoitajille, tulee ajateltua, mitkä asiat tekevät itselle hyvää. Onko se kanelipulla, konjakkinapsu illalla, hartausohjelmat radiosta, klassinen musiikki vai CD:llinen humppaa.

Vanhuus – kaunein ja syvällisin kehitysvaihe

– Vanhuus on arvokasta ja antoisaa aikaa, Kivelä painottaa.

Vanhalla on kokemuspankissaan lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. Tieto ja ymmärrys on lisääntynyt, asioihin on saatu etäisyyttä ja avaruutta. Sirkka-Liisa Kivelä vertaa ihmisen elämää kantarellin muotoon: Elämä nousee kapeana vartena ylöspäin, kunnes se laajenee vanhuudessa laajaksi näköalapaikaksi. Ajatuksetkin ovat laajenneet ja avartuneet. Kantarellin laidat käpertyvät alaspäin: ajatus kuolemasta on luonnollinen ja edesmenneiden ajattelu ja kohtaaminen tuntuvat luonnollisilta. Kuolema pohdituttaa, mutta ei enää niin pelota.

Rakkauskkin on muuttunut. Parisuhteen erotiikka ja lapsirakkaus muuttuvat tyyneksi rakkaudeksi.

Rakastamisen ilo koskee läheisiä, lapsenlapsia, luontoa ja elämää. Voi olla onnellinen siitä, että on osa luontoa ja maailmankaikkeutta. Ja ilosta, että vielä saa olla olemassa, osana samaa ainesta kuin muu luonto. ”Rakastan elämää”, voi laulella täysin rinnoin omasta ainutkertaisesta elämästään, vaikka rollaattoriin nojaisi.

Vanhuuden iloja, etuja ja haittoja

– Vanhat ihmiset ovat vapautuneita. Heidän ei tarvitse olla kiinni rooleissa, joten varmuus ja uskalus lisääntyvät. Se lisää luovuutta. Arjesta voi löytää paljon pieniä ilon aiheita, Kivelä toteaa ja siteeraa **Kyllikki Villan** runoa: – Vanhuus – voiko se olla näin kevyt ja hupsu? Jos pahoja tulee mieleen, on syytä vaihtaa näkökulmaa.

Vanhojen ihmisten tärkeänä tehtävänä on välittää lapsille suomalaista sivistystä. Kivelä kehottaakin vanhuksia menemään päiväkoteihin ja kouluihin kertomaan vanhoista ajoista, välittämään tietoa pienille, alttiille kuulijakunnalle. Näin lapset saavat kosketuksen Suomen historiaan, menneisiin arjen päiviin. Se lisää sivistystä, mielekkyyttä ja toivoa.

Vanhusten on myös sopeuduttava toimimaan rainnastuvassa raamissaan, sairauksiensa ja hidastumisensa kanssa. Mutta vanhat ovat realisteja ja tuntevat rajansa.

Muistelu ja keskustelu on tärkeää

Muistelu on vanhuuden tyypillinen ominaisuus. Muistot nousevat pintaan ja niitä on aikaa ajatella. Oma elämäkin näyttäytyy muistojen varassa. Nyt katsotaan omia tekemisiä uudesta, korkeammasta perspektiivistä. Omat valinnat ja elämänkulku saavat selityksensä ja ymmärrystä.

Kivelän mukaan kuolemasta ei juuri nykyään puhuta, vaikka se koskettaa jokaista. Jokaisella olisi näkemyksensä mitä kuolema itselle merkitsee, mutta asia nähdään liian herkkänä keskustelun aiheena.

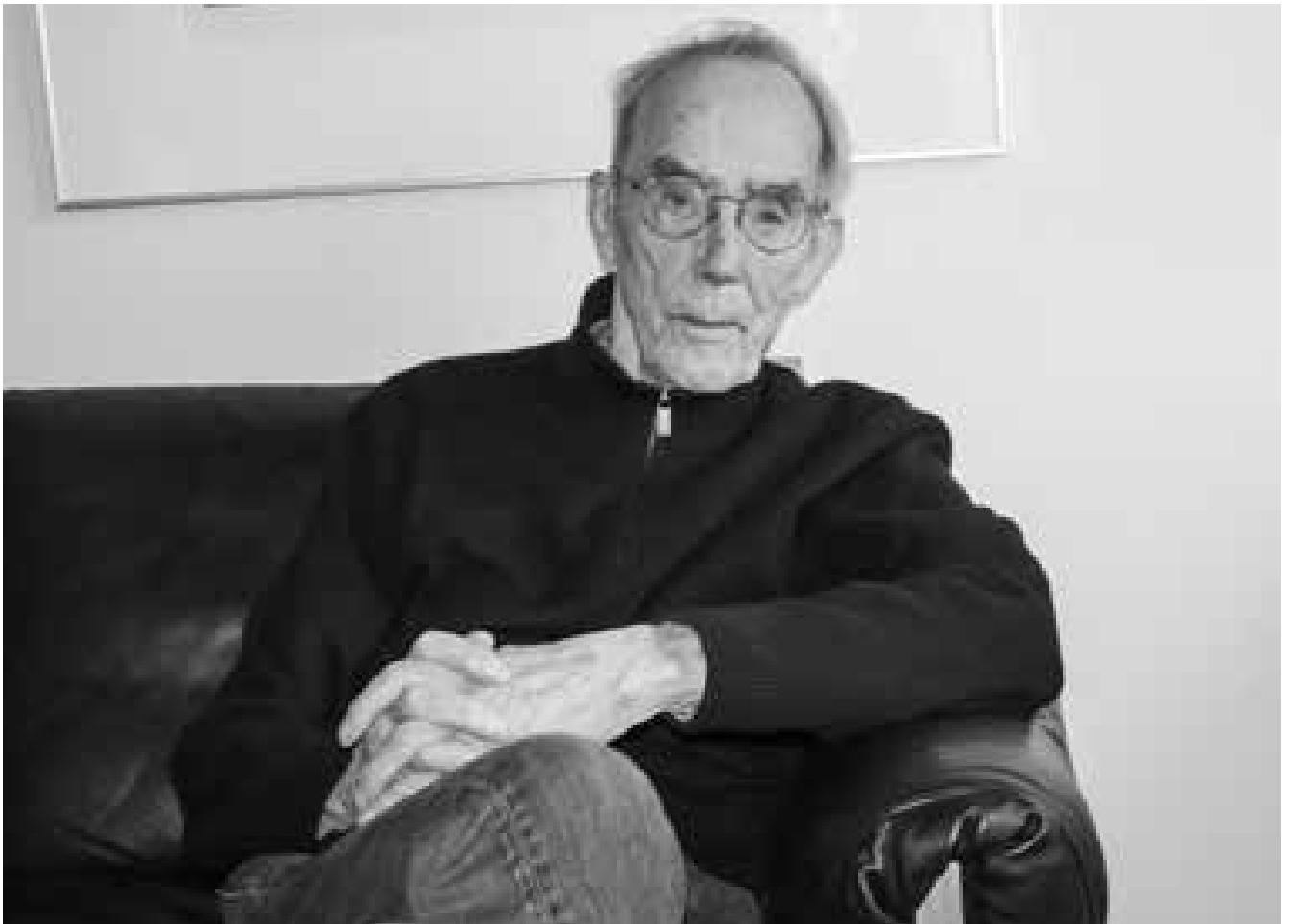
– Kuolemasta puhuminen saattaisi lisätä ihmisten yhteydentunnetta ja ymmärrystä. Hyvä kuolema on hyvä, suorastaan mainio keskustelun aihe.

Kivelä kannustaa ihmisiä kohtaamaan ja puhumaan, puhumaan, puhumaan. ■

Arkkiatri Risto Pelkonen:

”Kaikki lähtee toisen rakastamisesta”

Arkkiatri Risto Pelkonen oli pienenä poikasena lähettinä talvi- ja jatkosodassa. Vanhempien uravalinnat, lääkäri ja sairaanhoitaja, vaikuttivat osaltaan siihen, että Pelkonen opiskeli lääkäriksi.

Risto Pelkonen asui lapsena helmikuun pommitusten aikana 1944 Helsingin Mannerheimintien toisessa kerroksessa. Pelkosen mukaan oli turvallisempaa olla siellä kuin juosta pommisuojaan. Yhden sotakesän Risto Pelkonen asui Ruotsissa sukulaisten luona.

Pääkaupunkiseudulla asuvan arkkiatri **Risto Pelkosen**, 93, päiviin kuuluu muun muassa aamupäivän lenkki, jumppaliikkeitä ja erilaisia kotitöitä. Arkkiatri on mukana monessa. Hän on myös elvyttänyt lääkäriinvalperinteen.

Perheen kolme lasta auttavat ruokahuollossa ja ovat seurana ja apuna myös kesäpaikassa Savonlinnassa. Siellä Pelkoset viihtyvät kesäkuun alusta heinäkuun loppuun.

Lähettopoikana sodissa

Pelkosen Risto oli 8-vuotias poikanen, kun hän vuonna 1939–1940 toimi talvisodassa Parikkalan sotasairaalan lähettinä vanhempiensa vanavedessä. Hänen isänsä oli kenttäsairaalan ylilääkärinä lähellä rintamaa ja äiti leikkaussalin sairaanhoitajana Parikkalassa.

– Tapasin isän kaksi kertaa talvisodan aikana. Kun sota loppui, menin uuteen sotaan taas lähetiksi.

Jatkosodassa isä toimi alueensa kenttäsairaaloiden ylikirurgina. Hän astui miinaan tarkistusmatkalle rintamalle ja kuoli silmänräpäyksessä 20.7.1941, Pelkonen kertoo.

Risto Pelkonen oli 9-vuotias jäädessään sotaorvoksi. Äidille jäi huolenpito neljästä lapsesta. Hän teki myös kovasti töitä Suomen Punaisen Ristin toimiston hoitajana.

Risto Pelkosen mukaan sotalleskiäiti ei puhunut liiemmin isästä tai sodan asioista. Äiti teki kovasti töitä. – Silloin lasten ainoa tehtävä oli pärjätä.

Sen ajan perheissä isän rooli ei ollut muutenkaan erityisen vahva lapsia kohtaan, Pelkosenkin isä oli tehnyt aktiivisesti tutkimustyötä.

– Me olimme kurittomia lapsia. Kiisteltiin homista ja ellei sopua syntynyt, äiti sanoi, minä sitten menen. Silloin syntyi sopu, kaikki totteli. Äiti oli suurenmoinen ihminen. Nyt hengissä ovat vain nuorin siskoni ja minä, Pelkonen kertoo.

Tieteellinen ympäristö sytytti

Vahva rakkaus luonnontieteisiin Pelkosella syntyi jo varhain. Kaikki lapset kävivät Helsingissä Suomalaisesta Yhteiskoulusta (SYK), jota myös hänen helsinkiläinen äitinsä oli käynyt. Isä oli puolestaan kotoisin Jaakkimasta, Laatokan Sorolan saaren Annalan sukutilalta. Sotaorvoille myönnetty vapaaoppilaspaikka teki opiskelun mahdolliseksi, mutta myös velvoitti pärjäämään. Jos luokalle jäi, huonosti kävi. Sen lisäksi perhe sai avustusta Mannerheimin Lastensuojeluliitolta (MLL).

– SYKissä oli hyvin vahva luonnontieteellinen sekä humanistinen opetus. Luonnontieteiden harastus koulun Amici Naturae -kerhossa ja vanhempien ammatit vaikuttivat valintaan. Alkuperäinen päämääräni oli kunnanlääkärin työ Enontekiöllä. Olin retkeillyt Lapsissa, opiskellut saamen kieltä ja paikallista kulttuuria. Yliopiston sisätautiklinikan tieteellisessä ilmapiirissä heräsin ja valitsin akateemisen uran, Pelkonen taustoittaa.

”Päätöksiä ei ole tehty lääketieteen tai hoitotyön merkeissä, vaan talouden ehdoilla.”

Tuohelan kylän väki syntyi Pelkosen veistämänä kaarnasta noin 50 vuotta sitten, tarinana omille tyttäriille. Veistoskokoelma on nähtävänä Syöpäkeskuksen aulassa Helsingissä.

Miten arkkiatriksi edennyt Risto Pelkonen sitten arvioi nykyistä terveydenhuoltoa?

– Tiede ja sen myötä tieto etenee ja syvenee kaikilla aloilla. Suomessakin lääketieteellisen tutkimuksen taso on korkea. Huolena ovat poliittiset ratkaisut. Kun katson terveydenhuollon karttaa, on huonoja ratkaisuja tehty paljon. Päätöksiä ei ole tehty lääketieteen tai hoitotyön merkeissä, vaan talouden ehdoilla.

Nykyisen 21 hoitoalueen sijaan Pelkonen pysytelisi viidessä yliopistollisessa sairaanhoitopiirissä. Oman kotipaikkansa Kauniaisen hoitopalveluita arkkiatri kiittää.

– Kotihoitajat käyvät kahdesti päivässä hoivamassa huonokuntoista puolisoani. Apua ja iloa on myös perheen kolmesta lapsesta ja heidän perheistään.

Tutkimista olisi, rahaa ei

Pelkonen kokee, että suurin pulma nykylääketieteessä on tutkimustyön puutteellinen pitkäaikainen rahoitus. Tutkimusaiheita kyllä riittäisi.

Miten arkkiatri kokee nykyisen maailmantilanteen?

– Maailman on ihan sekaisin melkein millä elämän saralla tahansa. Sotia käydään maailman kaikilla kulmilla. Ilmasto pilaantuu ja kuumenee. Köyhyys ja nälkä ovat asettuneet taloksi. Kaikki on vielä pelastettavissa, jos on tahtoa.

– Kaikki lähtee toisen rakastamisesta. Tärkeää on lähimmäisen rakkaus, luonnon kunnioittaminen ja monimuotoisuus. Auttaminen ja rauhan ylläpitäminen, Pelkonen summaa. ■

Kaatuneitten omaiset liittyivät Pirkon koko elämään – 63 vuotta osaston sihteerinä

Mikkelin Kaatuneitten Omaiset ry. ehti toimia vuodesta 1946 vuoteen 2021. Näistä 75 vuodesta 63:na osaston sihteerinä oli Pirkko Aarnio.

Pirkko Aarnio (s. 1925) tuli mukaan Mikkelin Kaatuneitten Omaisten toimintaan heti osaston perustamisen yhteydessä. Mikkelissä oli jo 1945 toukokuussa aloittanut toimintansa Sotaleskien Huolto ry:n alajaosto, mutta sen keskittyessä sotaleskien ja heidän sotaorpolastensa avustamiseen kokivat varsinkin kaatuneitten isät ja äidit, ettei heidän asioitansa hoitanut kukaan. Pirkko näki lokakuussa 1946 sanomalehdessä ilmoituksen, jossa kutsuttiin kaikkia kaatuneitten omaisia kokoukseen pohtimaan keinoja heidän lakisääteisten etujensa parantamiseksi ja vaikeuksiensa torjumiseksi. Kokous päättikin perustaa Mikkelin Kaatuneitten Omaiset -nimisen yhdistyksen tätä tarkoitusta varten jatkamaan aiemman yhdistyksen toimintaa. Pirkko Aarnio, joka oli menettänyt kaksi veljeänsä kaatuneina, lähti toimintaan mukaan.

Myyjäiset tärkeänä tulonlähteenä

Sotien jälkeen monet olivat menettäneet puolison, isän, pojan, veljen tai jonkun muun läheisen perheenjäsenen. Useasti kaatunut oli vastannut suurelta osalta perheensä toimeentulosta, siksi monilla leskillä ja vanhemmilla oli taloudellisia vaikeuksia. Mikkelin yhdistyksen ryhtyi tarmokkaasti auttamaan jäseniään, ja alkuvuosina toiminta keskittyi pitkälti juuri avustuksiin. Niihin saatiin rahaa myyjäisillä, keräyksillä, lahjoituksilla, arpajaisilla ja muilla tapahtumilla.

–Varsinkin myyjäiset olivat tärkeä tulonlähde. Niitä varten neulottiin myssyjä, lapasia ja villasukkia sekä leivottiin laatikoita, pullaa ja muuta herkkua – monesti kauppojen lahjoittamista raaka-aineista, Aarnio muistelee. Mikkeliläiset oikein odottivat Kaatuneitten Omaisten myyjäisiä; ostajia riitti tungokseen asti! Pirkko Aarnio kertoo, että rahallisten avustusten lisäksi yhdistys auttoi jäseniään laatimaan valtiolle osoitettuja, usein hyvinkin monimutkaisia avustusanomuksia. Myös polttopuiden

Pirkko Aarnio on Huoltoviestin uskollinen ja pitkäaikainen lukija. Aarnio on myös liiton kunniajäsen.

ostossa tukeminen oli monelle puulämmitteisessä asunnossa asuneelle kaatuneen omaiselle merkittävä apu.

Välittömästä avusta virkistystoimintaan

Vuosien kuluessa ja yleisen taloustilanteen kohen tuessa myös kaatuneitten omaisten välittömän avun tarve väheni. Mikkelin yhdistyksen toiminta siirtyi enemmän virkistystoiminnan ja yhdessäolon suuntaan. Vuositasolla toimintaa ryydittivät konsertit, retket ja juhlat. Aarniolla oli sihteerinä suuri vastuu näiden onnistumisessa. Jokakesäisiä retkiä tehtiin jo yhdistyksen alkuvuosina. Usein ne suuntautuivat Mikkelin lähiseutuja kauemmaksi: Marielundiin, Ahvenanmaalle, Ruotsiin ja Viroon. Sihteeri järjesti usealle kymmenelle osallistujalle bussikuljetukset, ruokailut, vastaanoton ja ohjelman kohteissa. –Teh-

tävä oli silti aina mieluisa, vaikka ison porukan kanssa tulikin eriasteisia yllätyksiä ja tilanteita! Lisäksi alkuvuosina ulkomaille lähdettäessä vaadittiin erityinen valuutan vientiin ja tuontiin liittyvä Suomen Pankin lupa, jonka hoidin aina kuntoon.

Mikkelin Kaatuneitten Omaisten yhdistys lakautti toimintansa vuoden 2021 lopussa. Luonnollisen poistuman myötä jäsenmäärä oli pudonnut alle kymmeneen. Pitkäaikaisena sihteerinä Pirkko muistelee menneitä vuosia pelkästään hyvällä: –Ta-

”Mikkeliläiset oikein odottivat Kaatuneitten omaisten myyjäisiä ja ostajia riitti tungokseen asti.”

pasin siellä mieheni ja sain elinikäisiä ystäviä. Sotalesket olivat niin mukavia ja välittömiä. Vuosikymmenien ajan vierailinkin heidän luonaan kylässä sunnuntaisin. Voin sanoa, että yhdistys liittyi koko elämäni! ■

Jakaisitteko kokemuksia elämäkulustanne sotaorpona?

Memor

Muistojen muovaama elämä – Monitieteinen tutkimus sotaorpouden kokemuksista ja niiden vaikutuksista elämäkulkuun (MEMOR, lat.) 2025–2027

Tutkimusryhmän jäsenet: Vastaava tutkija, FT, sosiologian dosentti Anne Puuronen Folkloristiikka, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos (TY), professori Päivi Korhonen Yleislääketiede, Kliininen laitos (TY), professori Maria Nuotio, Geriatria, Kliininen laitos (TY) sekä professori emerita Sirkka-Liisa Kivelä.

Hanke on luonteeltaan monitieteinen tarkastellessaan sotaorpoutta lääketieteen, yhteiskuntatieteen ja humanistisen tutkimuksen lähestymistapojen ja menetelmien kautta. Tutkimus toteutetaan yhdistämällä toisiinsa sotaorpoja koskeva määrällinen kysely- ja interventiotutkimus ja sotaorpoutta kokemuksellisenä ilmiönä tarkasteleva laadullinen tutkimus.

Tutkimushankkeesta lisää seuraavassa huoltoviestissä.

**TURUN
YLIOPISTO**

Kutsumme Huoltoviestin kautta kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen, jossa tarkastellaan sotaorpoutta elämäkulun osana, sen merkitystä ja vaikutuksia erityisesti lapsuus- ja nuoruusvuosina ja myöhemmissä elämänvaiheissa. Tavoitteena on lisätä sotaorpokokemusten näkyvyyttä yhteiskunnassa ja tuoda ne osaksi nykypäivää Ukrainan sodassa samankaltaisten kokemusten kanssa elävien lasten ja nuorten hyväksi. Toivomme tutkimuksen aineistoksi päiväkirjoja ja kirjoitelmia.

Päiväkirjat

Nyt kaappeja penkomaan! Jos annatte arvokkaat päiväkirjanne tutkimuskäyttöön, olkaa yhteydessä liittoon, niin sovitaan niiden kopioimisesta. Yhteystiedot: nina.harjulehto@kolry.fi tai puh. 050 339 9776. Alkuperäinen palautetaan teille takaisin.

Kirjoituskutsu

Kirjoitelmanne voivat käsitellä elämänne sotaorpona eri ikäisenä. Kirjoitelma voi olla käsin, kirjoituskoneella tai tietokoneella kirjoitettu teksti. Pitäen voitte päättää itse. Mikäli kirjoittaminen tuottaa vaikeuksia, myös äänitallenne käy. Ensimmäisesti toivomme kirjoituksia, jotka sijoittuvat lapsuus- ja nuoruusvuosiin, tiettyyn aikaan, paikkaan, asiaan, tilanteeseen tai tapahtumaan, johon koette sotaorponentenne vaikuttaneen. Miten teitä on silloin kohdeltu, miten olette silloin toimineet? Mitä kokemuksia, tunteita ja muistoja teillä on tapahtuneesta? Kirjoitelmat voivat myös käsitellä elämänne sotaorpona eri-ikäisenä eri elämänvaiheiden näkökulmista: Lapsen silmin, nuoruusvuosina, aikuisena työelämässä ja paikka yhteiskunnassa ja ikäihmisen silmin.

Päiväkirjojen tutkimuskäyttöön antaminen ja kirjoitelmien kirjoittaminen on vapaaehtoista. Toimittamanne aineisto muutetaan tutkimuksessa niin, että henkilöä, eikä henkilön elämäntilanteita voida tutkimuksesta tunnistaa. Kirjoitelmat koetaan antologiaksi.

Jos haluatte osallistua keruuseen, toimittakaa tieto päiväkirjastanne ja kirjoitelmanne 30.1.2025 mennessä. Kirjoitelman voi lähettää postitse Kaatuneitten Omaisten Liitolle ry. osoitteeseen PL 600 00521 Helsinki tai sähköpostiosoitteeseen nina.harjulehto@kolry.fi.

Omaa lehteä 80 vuotta

Huoltoviesti täyttää ensi vuonna 80 vuotta. Se on kelpo ikä kenelle tahansa, myös lehdelle. On siis syytä luoda pieni vilkaisu taaksepäin, mitä kaikkea oman lehtemme kansien väliin on näinä vuosikymmeninä mahtunut.

Ensimmäinen Huoltoviesti julkaistiin 20.7.1945. Se oli ohuelle paperille painettu, nelisivuinen, pikemminkin lehdykkä kuin lehti. Mutta sisältö oli täyttä asiaa, kaikki jutut käsittelivät kaatuneitten omaisille tärkeitä asioita toimeentulon järjestämisestä ja avustusten hakemisesta liittojuhlautiseen. Huoltoviesti täytti välittömästi tarkoituksensa tiedonvälityskanavana kaatuneitten omaisille. Numerossa 3/45 lehti jo kirjoittikin:

–Voimme suurella tyydytyksellä todeta, että sotalesket kautta maan ovat kääntyneet täydellä luottamuksella liiton puoleen kaikenlaisissa vaikeuksissaan. Parhaan tahdon ja parhaan ymmärryksen mukaan koetetaan jokaista auttaa ja opastaa.

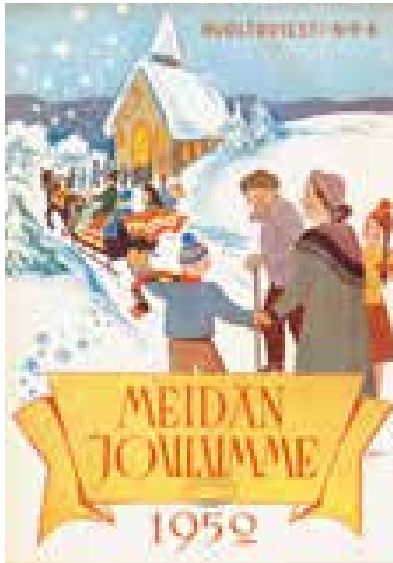
Kahdeksansivuiseksi kasvaneeseen lehteen tuli mukaan uusia osastoja kuten Kirjelaatikko, joka vastasi lukijoitten kysymyksiin, pikku-uutisia kertonut Tähdenvälejä sekä nimensä mukainen Alaosastojen kuulumisia. Nuorten kerho julisti kirjoituskilpailun aiheena Paras ystäväni.

Vuoden 1945 neljäs ja viimeinen Huoltoviesti kertoi lokakuun liittokokouksessa käydyin pitkän keskustelun lehden nimestä. Osan kokousedustajista pitäessä Huoltoviesti-nimeä epäonnistuneena ja osan taas sitä kannattaessa päätettiin tiedustella lehden lukijoilta, halutaanko nimi muuttaa. Seuraavassa lehdessä kyselyä ei kuitenkaan näkynyt – nimi pysyi jatkossakin Huoltoviestinä. Tähdenvälejä tiesi kertoa Helsinkiin avatusta Sotaleskien Huolto ry:n Muotisalongista. Sen työntekijät olivat pääasiassa sotalieskiä, ja salongin tuotto tulotaisiin käyttämään kokonaisuudessaan sotalieskien huoltotyön hyväksi.

Paksuja vuosia

Lehden ulkoasu kohentui ja sivumäärä kasvoi: 1940-luvun lopussa Huoltoviestissä alkoi asian ohessa olla valokuvia ja mainoksiakin. Eräässä mainoksessa kerrottiin, että Täystuho sisältää DDT:tä ja on siksi tappava syöpäläisille, mutta vaaraton ihmisille! Erikoisnumeroja julkaistiin ensin Kaatuneitten muistopäiväksi toukokuussa, myöhemmin myös jouluksi. Nämä Kaatuneitten muistolle- ja Meidän joulumme erikoisnumerot olivat suuria:

Tähdenvälejä tiesi kertoa Helsinkiin avatusta Sotaleskien Huolto ry:n Muotisalongista.

monisivuisia ja värikkäitä sisältäen merkkihenkilöiden tervehdyksiä lukijoille, novelleja ja muisteluksia, runoja sekä runsaasti mainoksia. Huoltoviesti ilmestyi 1950-luvun alussa kuusi kertaa vuodessa, tosin erikoisnumerot olivat kaksoisnumeroita. Lehden jutut käsittelivät edelleen avustusasioita ja alaostojen uutisia, mutta runsaasti palstatilaa saivat 1949 Kaatuneitten omaisten liitolle tulleen Marielundin kuulumiset. Monet leirit ja suvijuhlat käytiin läpi kuvien kera.

Vuodet kuluivat ja elintaso nousi. Huoltoviesti 1/1962 kysyykin: – Onko työmme lopussa? Vieläkö apua tarvitaan, eivätkö kaikki kaatuneitten omaiset ole jo autettu jaloilleen?

Lehti vastaa itse: – On edelleen hyvä, että on joku ajamassa heidän asiaansa, järjestää virkistystä ja vaalii kaatuneitten muistoa.

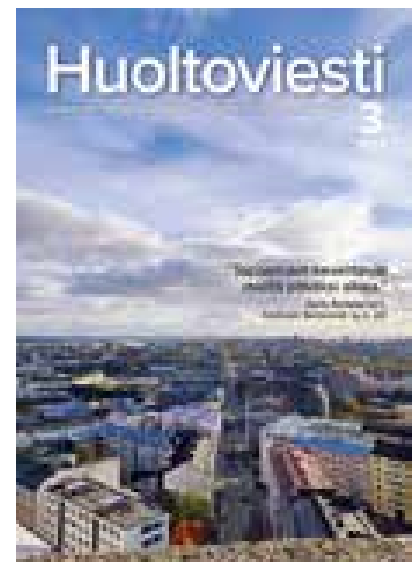
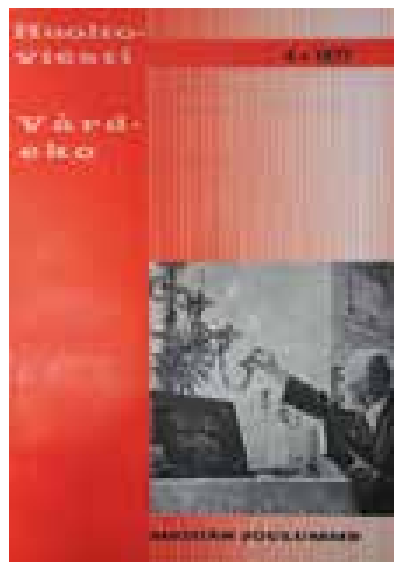
Uuden ulkoasun Huoltoviesti sai, kun ohuella pystyraidalla koristettu yksivärinen kansi mustavalkokuvalla tuli lehteen 1/1965. Ilmestymistiheys harveni neljään vuodessa ja lehti oheni. Vuonna 1979 vielä sivukokokin pieneni. Lehdellä oli vaikeaa aiemmin aktiivisen jäsenistön vanhenneudessa ja numerossa 3/1981 kirjoitettiin: – Katseemme kohdistuvat sotaorpoihin.

Uutta vauhtia

Sotaorvot vastasivat huutoon käynnistämällä aktiivisen yhdistystoiminnan

ja puhalsivat samalla uutta vauhtia myös Huoltoviestiin. Juttuja sotaorvoista ja sotaorvoilta luettiin lehdestä yhä enemmän. Vuonna 2005 Huoltoviesti uudistui melkoisesti. Lehdestä tuli kauttaaltaan monivärinen, raitakansi jäi pois ja sivukoko kasvoi kuten ilmestymiskerratkin - kahdeksaan numeroon vuodessa. Sisältö pysyi monilta osin totutussa, mutta kerronta oli nykyaikaisempi, raikkaampi ja värikkäämpi. Aikakauslehtimäinen kansi vaihtui 2010 luoden Huoltoviestille nykyisen rauhallisemman ilmeen.

Kahdeksassa vuosikymmenessä lähes kaikki Huoltoviestissä on muuttunut. Ulkoasu, tekijät ja osittain myös lukijat. Sisällössä on kuitenkin pysynyt selkeä punainen lanka: lehti ajaa kaatuneitten omaisten asiaa, tarjoaa virkistystä ja vaalii kaatuneitten muistoa. ■

Joulun tärkeät asiat pysyvät ihmisiän

1 Lapsuuden joul

2 Rakkain joulumuisto

3 Mielijoululaulu

4 Mikä tuo joulumielen? Suvun traditiot.

Maire Jalander

1. Lapsuuden joulut vietin äitini ja siskoni kanssa maaseudulla äitini syntymäkodissa, jossa asuimme 1950-luvun loppupuolelle saakka. Joulut olivat vaatimattomia. Lahjat olivat etupäässä pehmeitä paketteja, ehkä suklainen joulupukki mukana. Joulun valmistautumisen muistan joulusiivouksesta, leipomisesta, joulusaunasta ja vähän salaperäisestä tunnelmasta: ovatko joulupukki ja tontut oikeasti olemassa. Entä kirje joulupukille, hakiko tontut sen?

Erityisesti muistan isoisän tuomat kapakalat (kuivatut turskat), joita pehmitettiin ensin hangessa ja sitten liotettiin lipeävedessä. Se oli jouluruokaamme laatikkoruokien kera. Vieläkin lipeäkala kuuluu jouluruokiimme.

Lapsuudessa jouluun kuului ehdottomasti kirkossa käynti hevosreellä. Silmissä näen vieläkin Kuortaneen kirkon saarnastuolin enkelinpäät ja siivet, jota pitkästyneenä laskin. Sankarihaudat olivat paksun lumen peitossa. Siihen aikaan ei harrastettu kynttilöitä.

Kun ei muusta tiennyt, joulut olivat itseasiassa ihan mukavia. Kiireetöntä yhdessäoloa ja sukulaisen tapaamista. Äidille joulut olivat luultavasti ankeita, kun puuttui aviopuoliso ja tytöiltä isä. Siitä ei juuri puhuttu. Surullisen tunnelman olen aistinut vasta jälkikäteen.

2. Mieleenpainuvia joulumuistoja ovat ensimmäiset joulut oman perheen ja lasten kanssa. Joulun taika tonttuineen, joulupukkeineen ja kirjeineen joulupukille valtasi minunkin mieleni.

3. Varpunen jouluaamuna.

4. Tärkein joulutraditio ja joulumielen tuoja on kynttilöiden sytytys jouluaattona hautausmaalla.

Isäni ja äitini haudat ovat kaukana. Isälle vien kynttilän sankarihautausmaan sankaripatsaan juurelle. Äidilleni ja siskolleni vien kynttilän muualla haudattujen muistomerkillä. Viime vuosina serkkuni on sytyttänyt kynttilän isäni haudalle Kuortaneen sankarihautausmaalle ja ystävä äidin ja siskoni haudalle Vaasaan. He lähettävät kuvan haudoista. Se lämmittää ja herkistää. Hautausmaalla käynnin haluan siirtää omien lasteni jouluperinteeseen. Osin olen siinä jo onnistunut.

Kauko Määttä

1. Joulukuusi haettiin metsästä, ja se pystytettiin keskelle pirtin lattiaa sellaiselle puujalalle, jossa oli reikä kuusta varten. Kuusen kynttilät sidottiin oksiin narulla. Joululahjoja ei jouluna saatu, koska äidillä ei ollut varaa hankkia niitä.

2. Kansakoulun joulukuusijuhla on lapsuuden muistossa. Tilasin joulukortteja postissa, joita myytiin koulukavereille ennen koulun kuusijuhlaa. Joulukortit laitettiin pukinkonttiin koulun kuusijuhlassa; kortteja sai joskus kaksikin samalta lähettäjältä. Kyllä se tuntui aika mukavalta, kun sai kortteja.

3. Maa on niin kaunis.

4. Joulukuusi ja sen koristelu.

Aino Tapaninen

1. Joulukuusi oli tietenkin talven kohokohta ja valo. Sitä valmisteltiin pitkin syksyä. Lahjat tehtiin enimmäkseen itse. Se oli riemullista yhdessäoloa, kun samalla kuunneltiin radiosta joululahjavalvojaisia. Aatto oli juhlista jaloja. Haettiin kuusi omasta metsästä ja koristeltiin itse paperista tehdyillä koristeilla. Ainoa

Huoltoviestin galluppiin vastasi neljä KOL ry:n hallituslaista; Veikko Laukkanen Mikkelistä (vas.), Maire Jalander Oulusta, Aino Tapaninen Kuopiosta ja Kauko Määttä Kajaanista.

ostettu koriste oli nauha, jossa oli suomenlippuja. Sota-aikaan kynttilöitä tai kynttilänpätkiä saatiin joskus sotakummeilta. Ne sidottiin langalla oksan haaraan. Joulusaunassa käytiin aikaisin, että se joudutti odottamaan pukkia. Se olikin illan odotetuin hetki, kun eteisestä alkoi kuulua kolinaa ja arvattiin pukin olevan tuossa. Paljon ei lahjoja ollut, mutta jokaiselle jotakin. Aattoillan kruunasi sitten jouluateria. Kun sähköjä ei ollut ja öljykin oli kallista, sai jouluiltana lukea kynttilän valossa myöhään.

2. En muista minkä ikäinen olin, kun pääsin mummun ja siskon kanssa ensimmäisen kerran joulu-kirkkoon. Voi sitä valon määrää! Jo matka sinne linja-autossa oli elämys, mutta kun astuimme sisälle kirkkoon, luulin, että olimme tulleet taivaaseen ja enkelit soittivat urkuja.

3. Virsistä mieleisin on Enkeli taivaan. Sen kuullessani lennän ajatuksissa sinne ensimmäiseen joulu-kirkkoon. Istun mummun vieressä ja yritän tapailla virren sanoja. En osaa vielä lukea. Joululauluista

mieleisin nykyisin on Avaruus ja vanhoista lauluista Kun maas' on hanki.

4. Joulumielen tuo ehdottomasti joulukuusi. Sopiva kuusi katsottiin jo kesällä omasta metsästä ja jouluaattona se haettiin äidin kanssa tupaan. Sen koristelemineen oli yksi jouluaaton kohokohdista, joka huipentui kynttilöiden sytyttämiseen. Pitkään haimme oman perheen kanssa kuusen samasta metsästä, mutta nyt, kun puoliso on kuollut, haen pienen kuusen kesämökiltä.

Joulumieleen pitää olla myös riisipuuro ja kuivatusta hedelmistä tai rusinoista keitetty ”veskunasoppa”. Joulukinkusta olen vähitellen luopunut, mutta itse tehtyjä lanttu- ja peruna- ja porkkana-laatikoita pitää olla. Kahvin kanssa tietysti torttuja ja piparkakkuja.

Veikko Laukkanen

1. Varhaisin mielikuva jouluun liittyvänä on vuodelta 1941. Isäni kaaduttua elokuussa vei enoni mi-

nut äitini kanssa jouluaamuna Juvan kirkkoon. Erityisesti siitä on jäänyt mieleen matka 17 km hevosien vetämässä reessä vällyjen alla ja suuri hevosten määrä kirkon ympärillä.

Myöhemmät joulut vietin Mikkelissä kasvatusvanhempieni äidin siskon ja hänen miehensä luona. Äitini ja nuorempi siskoni saapuivat aina joulunviettoon huoneen ja alkovin kokoiseen tilaan. Joulun valmisteluista on jäänyt mieleen ongelmaa tuottanut kinkunpaisto. Joskus taikinakuorutus pysyi ehjänä paiston ajan mikä antoi hyvän lähtökohdan joulun viettoon.

Mikkelin jouluun kuului aina joulukirkko joulupäivän aamuna. Herätys oli klo 5. Mielikuva kirkossa joulusanomalle oli vähäinen, kun ei nähnyt aikuisten välissä mitään ja runsaasta vaatetuksesta johtuen oli epämiellyttävän lämmin olo. Enemmän mielessä oli edellisillan joululahjat.

Joulu maistuu lipeäkalalle,
laatikoille ja pipareille.
Ja kuusi ja kynttilät sen
joulumielen tuovat.

2. Vaikea valita useista. Ensimmäinen lienee seitsemivuotiaana vuodelta 1945. Hiljaisen asuinalueen kadulla pelattiin poikien kanssa paljon jääpalloa. Kaikkien mailat olivat enemmän tai vähemmän oikeaa mailaa muistuttavia vääristyneitä puun oksia. Pukki toi mailan, joka muistutti muodoltaan sarjapelaajien käyttämiä mailoja. Se oli vaan ainakin kolme kertaa painavampi. Tätini oli löytänyt muodoltaan sopivan koivun, josta oli veistänyt, höylännyt ja hionut upean pelivälineen. Muistan, miten odotin Tapaninpäivää, jolloin oli lupa kokeilla hienoa mailaa. Tuota joulua muistuttaa vielä asunnon varastossa oleva maila.

Myöhemmistä ajoista tulee mieleen ensimmäinen oman läheisten kanssa vietetty joulu. Olimme muuttaneet vuotta aikaisemmin uuteen tilavaan asuntoon. Johanna oli puolivuotias, Jukka pari vuotta vanhempi ja Jouni 4-vuotias. Lisäksi äitini ja kasva-

tusvanhempani olivat viettämässä jouluaattoäksä kanssamme. Ennen heidän saapumistaan nautittiin perheen kanssa joulusaunasta. Vaimoni Ritva oli valmistanut ”kystä kyllin”, joiden nauttimisen jälkeen oli joulupukin vuoro. Vili-ukki pukkina osasi tehtävänsä ja vakuutti kysymyksillään tonttujen tuoneen tietoa poikien viimeajan tapahtumista. Tunnelmaa myöhemmin nostatti yhteiset joululaulut.

3. Lapsuudesta on jäänyt mieleen Joulupuu on rakennettu. Myöhemmin on tullut monta mieluisaa. Ehkä Sylvian joululaulu, sitten Varpunen jouluaamuna ja Joulumaa.

4. Päivä pari ennen aattoäksä käydään ystäviä tervehtimässä. Samalla vaihdetaan kunkin perheen joulupöytään tarkoitettuja ominaistuotteita. Jo 70-luvulta alkaen on vaimoni valmistama jouluhillo ja keittämäni sinappi vaihtunut erinomaiseen sillipurkkiin. Ystäväkierroksilla on tullut monenmoista herkkua joulupöytäämme.

Joulunvietto alkaa aattona omaisten haudoilla käynnillä, ensin Juvalla sitten Mikkelissä. Kun lapset asuivat vielä kotona, kävimme kuulemassa joulunjulistusta kaupungintalon edessä. Myöhemmin samaa on seurattu TV:n kautta Turusta. Sen jälkeen on nautittu kanelilla ja sokerilla maustettu riisipuuro.

Joulumielen ydin on joulusanoman kuuleminen ja kokeminen, johon liittyy läheisten ja ystävien tapaaminen tai muistaminen. Tapahtuma on sen arvoinen, että siihen nähdään vaivaa pöydän antimilla. Joulupäivän pöytään kuuluu taas aaton antimet. Tapaninpäivänä on perinteisiin kuulunut lipeäkalan nauttiminen.

Ennen koronaa vietimme useita jouluja Aurinkorannikolla Espanjassa. Joskus sinne on saapunut läheisiä. Sielläkin olemme kokeneet joulusanoman katolisessa jouluyön messussa ja lukemattomat seimirakennelmat, joista tulee mieleen Torremolinoksen yli 30 m pitkä taideteos. Nykyään on sielläkin mahdollista nauttia suomalaisia joulun perinneruokia.

Viime vuosina lapsemme ovat hemmotelleet meitä. Erityisesti tyttäreemme kotitalousopettajana on toteuttanut taitoaan monenmoisilla herkuilla jouluaattona. ■

Tonttuovi

Tunnustan olevani jouluihminen. Lapsena odotin joulupukkia monta päivää ja yritin olla kiltti. Lahjatoiveita esitin pukille kirjeen muodossa; ne katosivat aina mystisellä tavalla eteisestä.

Joulun riemua koin, kun isä toi metsästä tuoksuvan kuusen tupaan. Oli ihanaa koristella sitä, ja kun kuusen kynttilät syttyivät, koko tupa muuttui jouluiseksi. Joulukuusesamme oli sähkökynttilät, jotka äidin veli oli tehnyt puhdetöinä sodassa. Ne olivat äidille rakkaat. Hän muistutti joka kerta, että niitä pitää käsitellä varoen. Kodin perintönä omassa kodissanikin joulukuusi tuo joulun. Istun usein iltamyöhälle katsellen joulupuuta, sen valoja ja koristeita.

Nyt kun perheeseemme kuuluu jo lastenlapsia, on joulu saanut jälleen uuden merkityksen. On ihanaa laittaa joulua lapsille. Viime vuonna päätin toteuttaa ajatukseni tonttuovesta. Mielestäni sellainen sopisi olohuoneeseemme vallan mainiosti. Yhden päivän googlettamisen jälkeen kauneimmat tonttuovet olivat myynnissä Rustassa. Siispä matkasin mieheni kanssa Seinäjoelle tonttuovios-
toksille.

Perille päästyämme tonttuovi-
osasto löytyikin helposti ja valinnanvaraa oli runsaasti. Valitsin suurimman ja kauneimman, totta kai. Näin jo mieles-
säni, miten lisäisin tonttuoven eteen erilaisia jouluisia

tavaroita. Lähdimme kohti kassoja. Siinä matkalla huomasin, että pienessä nurkkauksessa oli jotain ihmeellistä, jotain aivan uskomattoman kaunista. Toinen toistaan ihanimpia norjalaisia joulukylä pienoiskoossa: Trondheim, Bergen, Trofors ja Tronden. Niissä loistivat sadat pienet lamput. Oli pyöriviä joulukuusia, vuoria, taloja, junarata ja tietysti joulupukki poroineen lensi vuorten yllä.

Sydämeni melkein pysähtyi ihastuksesta. Niitä katsellessani muutuin lapseksi jälleen. En enää nähnyt enkä kuullut mitään. Mieheni kyllä yritti sanoa, että pitäisi jatkaa kassoille. Hän aavisti jo mitä tulee tapahtumaan. Mielelläni oli vain yksi kysymys: minkä näistä valitsen?

Niin sitten kassan kautta autolle ihana Bergenin joulukylä mukana. Laatikko mahtui juuri ja juuri tavaratilaan ilman takapenkkien laskemista alas. Kotiin päästyämme halusin heti laittaa ”tonttuoveni” esille täyteen valaistukseensa. Yllätys oli, että se näytti nyt paljon isommalta kuin kaupassa. Paikka löytyi pienen järjestelyn jälkeen. Kun se saatiin koottua ja laitettua töpseli seinään, oli se juuri niin ihana kuin kuvittelinkin. Bonuksena siinä oli vielä musiikki, joka soi hiljaa taustalla. Sen sai myös pois. Sen illan istuin ja ihailin ”tonttuoveani”.

”Tonttuovi” oli sen joulun kohokohta myös aikuisille – tai ehkä lapsille heti joulupukin jälkeen. ■

Riitta Uusi-Kokko

#Hengellisetjakulttuuripäivät #Joensuu #sotaorvot #perinnetyö #yhteistyölläsujuu

Joensuu kokosi sotaorvot ja muun sotasukupolven yhteiseen juhlaan

Hengelliset ja kulttuuripäivät vietettiin tänä syksynä Joensuussa. Tapahtuma järjestettiin ensimmäistä kertaa kaatuneitten omaisten ja perinneyhdistyksen yhteistyönä.

Marju Hulttinen

Lauantain luennot Kimmeliissä vetivät puolisen sataa kuulijaa.

Iloinen karjalainen tunnelma valtasi osallistujat, kun Hengellisiä ja kulttuuripäiviä vietettiin Joensuussa 14.–15. syyskuuta. Kokonaisuudessaan päivät olivat perinneyhdistyksen ja kaatuneitten omaisten yhteistyötä.

– Päivien valmistelut vaativat reilun vuoden tiiviin yhteydenpidon sekä esiintyjiin että monien yksityiskohtien hiomiseen – aivan viimeiseen saakka! Meidän onnemme ja vahvuutemme olivat monet osaavat henkilöt juhlatoimikunnassa, iloitsee puheenjohtaja **Aune-Inkeri Keijonen** Pohjois-Karjalan Sotaorvoista.

– Yhteistyö sotaorpojen kanssa sujui alusta alkaen hyvin. Meillä on siitä jo pitkä kokemus ja perinteet. Olen itse ollut valmistelemassa ja toteuttamassa ennen tätä seitsemään sotiemme veteraanien, lottien

ja sotaorpojen yhteistä P-K:n alueellista kirkkokyhhä, toteaa toiminnanjohtaja **Jouni Mattila** Sotien 1939–45 Pohjois-Karjalan Perinneyhdistyksestä.

Runoja, ruokakulttuuria ja musiikkia

Lauantaina ohjelman vetovastuussa oli kaatuneitten omaiset. Ennen iltajuhlaa oli mielenkiintoista valinnaisohjelmaa: opastetut bunkkerimuseo- tai sankarihautausmaakäynnit tai Kimmelin luennot Ilomant-sin sotatie sekä Hakaristejä ja punatähtiä Pohjois-Karjalan taivaalla. Iltajuhla, Iloinen karjalainen ilta kokosi Kimmeliin 250 sotaorpoa ystävineen! Voi sitä jälleennäkemisen iloa, liikutusta sekä riemua upeasta ja monipuolisesta ohjelmasta illallisineen. Karjalainen perinne näkyi paitsi vieraanvaraisuudessa ja ruokakulttuurisessa, myös musiikkipitoisessa ohjel-

Mariju Huittinen

Motoran kansantanssiryhmä pisti helmat heilumaan illoisessa karjalaisessa illassa.

Mariju Huittinen

Sotaorpo Rakel Juntunen ja lapsenlapset Jarkko Pulkkinen (vas.) ja Kimmo Juntunen pitivät kosketta- van veteraanien ja nuorten puheenvuoron.

massa, jonka höysteenä oli tanssia ja karjalankielistä runoutta. Puheet pitivät **Nina Harjulehto** Kaatuneitten Omaisten Liitosta ja Jouni Mattila perinneyhdistyksestä. Pohjois-Karjalan Sotaorpojen puheenjohtajalta Aune-Inkeri Keijoselta kuultiin tervetuliaissanat ja lempeästi juhlapäivän päättävän iltahartauden.

– Teimme tapahtuman osallistujille, jotta he voisivat viedä viestiä omiin maakuntiin monipuolisesta ja onnistuneesta tapahtumasta, johon kuului repulinen iloisuutta ja vieraanvaraisuutta Mattila toteaa.

Sunnuntai starttasi juhlamessulla

Sunnuntain ohjelman päävastuussa oli perinneyhdistys. Ennen pääjuhlaa vietettiin juhlamessua, soitiemme veteraanien, lottien ja sotaorpojen Pohjois-Karjalan alueellista kirkkopyhää Joensuun ev.lut. kirkossa, jossa oli 460 osallistujaa. Samanaikaisesti pidettiin myös ortodoksinen liturgia Pyhän Nikolauksen kirkossa.

Päivien yksi kohokohta Mattilalle ja Keijoselle oli, kun he saivat jumalanpalveluksen päätteeksi Narvan

Seppeleen laskussa Aune-Inkeri Keijonen KOL ry, Jouni Mattila perinneyhdistyksestä ja Joensuun kaupunginjohtaja Jere Penttilä.

Mariju Huittinen

marssin soidessa lähteä laskemaan KOL:n ja perinneyhdistyksen yhteisen seppeleen Joensuun sankarihautausmaan Ikuisuutta kohti -muistomerkille.

Pääpuhuja painotti tukityön jatkumista

Sunnuntain pääjuhlasta oli Carelia-salissa nauttimassa noin 400 vierasta. Juhlan pääpuhuja, Tammenlehvän Perinneyhdistyksen hallituksen puheenjohtaja **Timo Laitinen** totesi, että veteraanien rinnalla on useita sotasukupolvien ryhmiä, joista osa on lainsäädännöllisesti tunnistettu ja osa ei.

– Heidän kaikkien osalta meidän tulee jatkossa pohtia, mitä edusvalvontaa ja tukityötä voimme tehdä. Joka tapauksessa perinnetyömme arvostaa ja kunnioittaa kaikkien heidän arvokasta panosta yhteiskuntamme hyväksi.

Juhlassa tervehdyksensä sanoivat myös Pohjois-Karjalan maakuntajohtaja **Markus Hirvonen**, Kaatuneitten Omaisten Liiton puheenjohtaja **Hannu Niskanen**, Joensuun kaupunginjohtaja **Jere Penttilä**, Kainuun prikaatin komentaja, prikaatikenraali **Ari Laaksonen** ja Sotien 1939–45 Pohjois-Karjalan

Kalevi Lohihamo

Palkitut sotaorvot Raija Hurskainen, Liisa Turtiainen ja Pertti Mustajärvi. Vieressä hymyilee liiton toiminnanjohtaja Nina Harjulehto.

Kalevi Lohiranto

Saarnan Joensuun ev.lut. kirkossa piti kenttäpiispa Pekka Asikainen.

Perinneyhdistys ry:n puheenjohtaja **Ilpo Saarelainen**. Lauantain tavoin juhlan tunnelman nostatti runsas musiikki. Esiintyjinä olivat oopperalaulajat **Maria** ja **Matti Turunen**, Rakunasoittokunta, lapsi- ja nuorisokuorot Tiuku ja Mosaiikki **Tiina Korhosen** johdolla.

– Kaikki kunnia hyville puhujille ja esiintyjille, mutta haluan nostaa yhteisen perinnetyön tärkeyden vuoksi kohokohdaksi lapsikuoron esiintymisen ja erityisesti kappaleen Sininen ja valkoinen. Kylmät väreet menivät lävitseni ja kyynel tuli silmäkulmaan, kun näin miten he esiintyivät sydäimestä ja nauttivat meille esiintymisestä. Olemme siirtämässä Tammenlehvän sukupolven jättämää perintöä ja perinnettä lapsillemme, siksi on tärkeää, että he ovat mukana tapahtumissamme aina kun se on mahdollista, Jouni Mattila tunnelmoi.

Olen osa kokonaisuutta

– Minulle ehkä tärkeintä oli se hehku, mikä osallistujista välittyi. Näin ihmisten tyytyväisyyden. Jokaisen ihmisen läsnäolo oli tärkeää: Minä olen tärkeä ja osa tätä kokonaisuutta, pääjuhlan juontanut **Päivi Eteläpää** Pohjois-Karjalan Sotaorvot ry:stä riemuitsi.

Aune-Inkeri Keijosen mukaan erinomainen yhteistyö perinnetoimikunnan kanssa oli korvaamaton, samoin kaikkien juhluvieraiden sydämellisyys.

– On hyvä tunne siinä, että olemme yhdessä onnistuneet perinneyhdistyksen kanssa, joka oli tärkeä tuki ja antoi meille hyvät hartiat. Toivomme, että annoimme hyvän esimerkin muillekin toteutukseen, Eteläpää summaa. ■

Hartauskirjoitus

Kaatuneitten Omaisten

Kenttäpiispa Pekka Asikainen, Joh. 5: 19-21

Kesä on takana, vaikka se on jatkanut lämpötilan merkeissä viivytystaisteluaan yllättävän pitkään. Elämme aikaa, jolloin marjat on poimittu, vilja puitu, peruna ainakin osin nostettu ja metsästys alkanut. Pois on kulkenut kirkas suvi ja maa on peittynyt toisenlaisiin värisävyihin. Syksy on vuodenaika, joka erityisesti muistuttaa meitä elämän katoavaisuudesta. Syksyllä mennyt kesä ei enää palaa. Katse kääntyy hiljalleen tulevaisuuteen, uuden kesän ja elämän odotukseen.

Tätä sunnuntaita on kutsuttu evankeliumitekstien perusteella pikku pääsiäiseksi ja syksyn pääsiäiseksi. Ihmiselämän todellisuuteen kuuluu kuolema ja katoavaisuus. Kuolema ei valikoi ihmisiä, vaan leikkaa sille sopivana korjuuajana pois. Kaiken luodun on täytynyt taipua katoavaisuuden alaisuuteen. Tämän edessä koemme oman avuttomuutemme ja pienuutemme.

Elämä ei ole hallinnassamme. Tämän ovat erityisesti kokeneet sodassa rakkaan läheisen menettäneet sotaorvot. Kummitätini kuvaa menetyksen tunteita omalta osaltaan kirjassa, johon on koottu isänsä sodassa menettäneiden lasten kertomuksia. Kummitätini lause on pysäyttävä: – Tuleehan isi takaisin, tuleehan? Isi tuli takaisin, mutta ruumisarkussa. Tyttö jäi lapsuudessaan vaille isän syliä ja sylin tuomaa turvaa. Pysyvä kaipaus ja tietynlainen kätkeytynyt suru jäi sieluun. Ehkä katkeruuskin.

Olemmeko katoavaisuuden keskellä ilman toivoa? Luovutammeko, päästämmekö otteemme herpaantumaa ja jäämme odottelemaan katoavaisuuden täyttymistä? Tämän viikon tekstit luovat meidän jalkojemme alle vahvaa maaperää. Katoavaisuus vaihtuukin Jesajan mukaan rauhaksi ja iloksi: Tomuun vaipuneet, herätkää ja riemuitkaa! Sinun kimaltava aamukasteesi virvoittaa maan, ja niin maa palauttaa kuolleet elämään. Paavali taas toteaa jämäkästi: Minulle elämä on Kristus ja kuolema on voitto. Tekstit kertovat meille toisenlai-

Liiton juhlamessu Joensuu 15.9.2024

sesta toivon todellisuudesta. Katoavaisuuden keskellä on sitä voimakkaampi toivon todellisuus.

Meillä on siis toivoa! Kun tulimme sisään tänne Joensuun kirkkoon, jo eteisessä oli vanhalla kirjaimilla kirjoitettu teksti: Särjettyä ja masennettua sydäntä et sinä Jumala hylkää. Tuo lause kertoo, että Jumala on puolellamme elämän tiukoissa paikoissa vaikka emme sitä välttämättä itse näe. Jumala on puolellamme elämässä ja kuolemassa. Ja kun katsomme tämän kirkon seiniä, ne ovat täynnä Jumalan sanan toiveikkaita lauseita. Kirkko on vuorattu toivolla ja plusmerkeillä. Sitä on kristinuskon pohjavire. Saamme olla varmoja Jumalan sanan lupuksista ja Kristuksen sovitusystä.

Kristuksen toivoa ja elämää luova syli on avoinna. Tästä kertovat tämän sunnuntain evankeliumitekstit. Hän kutsuu kuolemanpaareilta elämään Nainin leskiäidin ainoan pojan. Hän kohtaa syli avoinna Martan ja Marian, kun kuolema on vierailut heidän kodissaan ja heidän veljensä Lasarus on kuollut. Tämä meidän toivomme, ainut toivo katoavaisuuden keskellä, astuu keskellemme evankeliumitekstissämme. Ajan ja paikan rajat eivät kahlitse tänäänkään tätä koko ihmiskunnan ja luomakunnan ainoaa toivoa, Jeesusta Kristusta, Vapahtajaamme. Mutta mitä Hän tänään haluaa kertoa meille?

Tänään Kristus puhuu meille sattuvalla tavalla Jumalan pelastussuunnitelmasta, jota Hän itse on tullut toteuttamaan. Evankeliumissa tulee esille taivaallinen suunnitelma, jonka Isä Jumala suunnitteli ja jonka Poika tosi ihmisenä ja tosi Jumalana toteutti. –Ei Poika voi tehdä mitään omin neuvoin, hän tekee vain sitä, mitä näkee Isän tekevän, Jeesus toteaa. Niin kuin tuonne kirkon seinään on kirjoitettu, Jumala rakastaa maailmaa niin paljon, että lähettää Poikansa pelastamaan katoavaisuuden orjuudessa eläviä ihmisiä. Tämän taivaallisen kartan avulla Poika lähtee toteuttamaan tehtävänsä ja pelastamaan maailman synnin ja kuoleman vallasta. Meidän karttamme

haurastuvat ja vanhenevat. Navigaattorien karttaohjelmat saattavat johtaa joissakin tilanteissa harhaan. Mutta Jumalan suunnittelema kartta on ihmeellinen, sillä se on päivitetty aikojen alussa siten, ettei se ole sidottuna ajan ja paikan rajoihin. Jumalan suunnittelema kartta näkyy tämä päivä Joensuussa. Siellä näkyy erehtymätön reitti myös sinun elämäsi ja sinun elämäsi todellisuuteen.

Kristillinen sanoma kiteytyy alttaritaulussa. Taideteos vie meidät kristinuskon ytimeen. Ristin kärsimyksistä kertovat käsissä, jaloissa ja rinnassa olevat haavat. Jeesus kärsii ristillä kädet avoimiksi levitettynä. Hän kuolee niin kuin eli – syli avoinna. Hän eli syli avoinna kärsiville, syrjityille, köyhille ja kaikille ihmisille. Lukuisissa ihmisten kohtaamisissa hän kohtasi syli avoinna hänen luokseen tulleet. Kädet siunasivat ja lohduttivat kärsiviä lapsia, yksinäisiä vanhuksia, sairaita ja syrjittyjä, sodan ja silmittömän väkivallan uhreja, kaiken menettäneitä äitejä ja isä, isänsä menettäneitä lapsia.

Jumala on Kristuksessa Jeesuksessa tehnyt kaiken meidän puolestamme, jotta meillä olisi toivo tässä elämässä. Ei ole niin suurta kärsimystä, etteikö Kristuksen avoin syli olisi nostamassa ylös kaatunutta ja ottamassa vastaan elämän kolhimaa ihmistä. Syli on avoin myös sinulle, jolla elämässä on kaikki hyvin. Olet elämäntilanteesta huolimatta yksilönä hyväksytty pysyvästi. Yksilönä hyväksytty pysyvästi. Sitä sanotaan armoksi.

Usko kiteytyy lopulta hyvin yksinkertaiseen muotoon. Parantaakseen minut hän haavoittaa itsensä. Vapauttaakseen minut hän joutuu vangituksi. Kuolemallaan hän varmistaa minulle vapauden synnistä. Ylösnousemisellaan hän valmistaa minulle pääsyn ikuisen elämään. Kristillisen ilosanoman valtava voima piilee sen vastakohtaisuudessa ja yksinkertaisuudessa. Tänäänkin se on uskolla vastaanotettavissa. Jeesus sanoo: –Niin kuin Isä herättää kuolleet ja antaa heille elämän, niin antaa myös Poika elämän kenelle tahtoo. ■

Marielundin suvipäivän muistoja metsästämässä

Teksti ja kuvat Erkki Marttinen

Kummeli on perinteinen rannalla tai saarella sijaitseva valkoisiksi maalatuista kivistä muodostettu pieni väylämerkki.

Itsenäisyyden kuusi istutettiin Marielundiin seitsemän vuotta sitten.

Kun Suomi vuonna 2017 täytti sata vuotta, heräsi partiolippukunta Kakskerran Kaksoispisteessä ajatus järjestää perinteinen Marielundin Suvipäivä vielä kerran. Päivää oli vietetty aikoinaan kymmeniä kertoja kerran kesässä Marielundin ollessa vielä Kaatuneitten Omaisten Liiton omistuksessa. Hankkeeseen lähti mukaan noin 20 paikallista yhdistystä, muun muassa Kakskertaseura sekä Martinseurakunta. Hankkeen vetäjänä toimi sille paljon aikaansa ja voimiansa antanut **Outi Kauppi**. Päivä toteutettiin 13. elokuuta perinteiseen tapaan paikan nykyisen omistajan **Raimo Vilhusen** luvalla. Tilaisuuteen oli kutsuttu erityisesti kaatuneitten omaisia, joille juhlapäivä oli ilmainen. Juhlaan osallistui kaikkiaan noin 650 henkeä, joista kaatuneitten omaisia oli noin 500 eri puolilta Suomea. Liittomme toimistosta paikalla olivat silloiset toiminnanjohtaja **Jarmo Hietanen** ja järjestösihteeri **Pirjo Tolvanen**. Esitin itse KOL:n tervehdyksen. Vuoden 2017 Huoltovierastissa oli juttuja päivästä ennen ja jälkeen.

Kuusi ja kummeli pysyviksi merkeiksi

Päivän ohjelmaan kuului myös itsenäisyyden kuusen istuttaminen merenrannan tuntumaan, minkä

piti olla ohjelman jälkeen kaikille yhteinen tapahtuma. Rankan vesisateen vuoksi Jarmo Hietanen ja minä istutimme kuusen kahdestaan. Tilaisuuden rahoittamiseksi järjestäjät olivat myyneet pienoiskummelia, perinteistä kivistä koottua väylämerkkiä. Järjestäjät pystyttivät myöhemmin rantaan tällaisen ”muistokummelin”. Sen juurella olevaan messinkilaattaan on kaiverrettu kaikkien lahjoittajien nimet.

Suvipäivästä tuli tänä kesänä kuluneeksi seitsemän vuotta. Minua alkoi kiinnostaa ajatus, ovatko han kuusi ja kummeli vielä olemassa ja voisiko ne löytää. Vilhusen luvalla kävin sitten eräänä heinäkuuisena iltana vaimoni **Eijan** kanssa tutustumisretkellä. Ja löytyiväthän ne heinikon ja muun kasvullisuuden keskeltä. Kummelin laatassa lukee: Muistokummeli Suomi Finland 100 Marielundin Suvipäivän 13.8.2017 mahdollistivat. Sitten on 43 lahjoittajan nimet. Siinä on yhdistyksiä, liikkeitä ja yksityisiä. Meitä lähelle tulevia ovat Kaatuneitten Omaisten Liitto, Keski-Suomen Sotaorvot, Lounais-Suomen Sotaorvot ja Porin Seudun Kaatuneitten Omaisat. ■

Hyväntekeväisyyskonsertti Ukrainan lasten hyväksi

Teksti Terttu-Sisko Meskanen Kuvat Erkki Marttinen

Lounais-Suomen Sotaorvot ry järjesti loka-kuussa konsertin, jonka tuotto meni Kirkon Ulkomaanavun kautta lyhentämättömänä Ukrainaan. Turun Veteraaniperinneorkesteri tarjosi meille hyvää musiikkia korvauksetta, kiitollisina otimme tarjouksen vastaan.

Ukraina oli vahvasti mukana, sillä ukrainalainen naisten lauluryhmä esitti meille ukrainalaisia lauluja hienoissa kansallispuvuissaan.

Tilaisuus alkoi Ukrainan kansallislaululla. Silloin jo näkyi kyyneleitä monen läsnäolleen silmissä. Tunsimme varmasti kaikki myötätuntoa ystäviämme kohtaan. Me olimme sodan keskellä 1940-luvulla, nyt heidän maansa ja kansansa on sodanäyttämönä. Me läsnäolleet sotaorvot varmasti kaikki toivoimme, ettei yhdenkään lapsen tarvitsisi kokea sotaorvon osaa.

Turun kaupunki huomio hienolla tavalla konserttimme, kun kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, **Mika Maaskola**, esitti kaupungin tervehdyksen. Hän esitti kiitokset esiintyjille ja järjestäjille. Hän korosti myös, miten tärkeää on juuri nyt muistaa Ukrainaa.

Saimme kaikki olla kuulemassa hyvää musiikkia ja itsekkin laulaa mukana. Saimme kuulla muun muassa Lehárin Kultaa ja hopeaa, Mártenssonin Myrskyluodon Maijan, Kodin kynttilät ja Erna Tauron Syyslaulun. Konsertti päättyi orkesterin ko-measti soittamaan Finlandia-hymniin.

Yleisöä oli paikalla 75 henkeä. Tuotto 1305 euroa välitetään Kirkon Ulkomaanavun kautta Ukrainan lasten hyväksi.

Hyväntekeväisyyskonsertissa soitti Turun Veteraaniperinneorkesteri johtajanaan dir. mus. Heikki Varantola.

Konsertti osui minun kohdallani aivan erikoiseen päivään: Isäni kutsuttiin tasan 85 vuotta sitten 10.10.1939 armeijan palvelukseen. Olin silloin 10 kuukauden ikäinen. Tapasimme silloin viimeisen kerran. ■

Sotakummimuistelua

ALUKSI: Tämä projekti sai alkunsa, kun äitini **Toini Pöytäki** sai aivoinfarktin keväällä 2023 ja jouduin siivoamaan ja tyhjentämään hänen asuntoaan muuton takia. Laatikosta löytyi kirjekuori, jonka sisällä oli minulle tuntemattoman miehen kuva. Äiti kertoi, että kuvassa on hänen sotakumminsa. Keskustelimme aiheesta ja silloin syntyi ajatus kirjoittaa muisteluja ylös ja etsiä taho, joka mahdollisesti on kiinnostunut sotakummimateriaalista.

Tuija Pöytäki, Toinin tytär

Sotakummi oli direktör **Ragnar Nilsson**, jolle kirjeet postitettiin osoitteeseen Sveavägen 120, Stockholm (osoite on kirkkaassa muistissa). Hänen perheestään ei ole tietoa eikä kummisuhteen kestosta. Mielikuva on kuitenkin, että suhde kesti kauemmin kuin kaksi vuotta. Milloin ja minkä lähetyksen yhteydessä valokuva on Siilinjärvelle tullut, ei ole tietoa.

Kummilapsi **Toini Turunen** synt. 17.10.1937, Levämäki, Siilinjärvi, vanhemmat **Anna** (kutsumanimi Anni) ja **Taavetti Turunen**. Sotakummisuhde alkoi mahdollisesti vuoden 1945 jälkeen, jolloin Toini olisi jo käynyt supistettua kansakoulua Levämäen Pinnummäellä.

Isä katosi sodassa 24.6.1944. Perheessä oli yhteensä 5 lasta, joista Toini oli keskimäinen. Toinin muistin mukaan kaikki muut sisarukset olivat saaneet oman sotakummin ennen Toinia. Hän ilmaisee, ettei hän kelvannut kenellekään, kunnes Ragnar kelpuutti hänet. Lapsista nähtävästi lähetettiin valokuvat, joiden perusteella sotakummit sitten valitsivat avustettavansa. Anni-äiti kertoi, että nyt on joku valinnut Toinin.

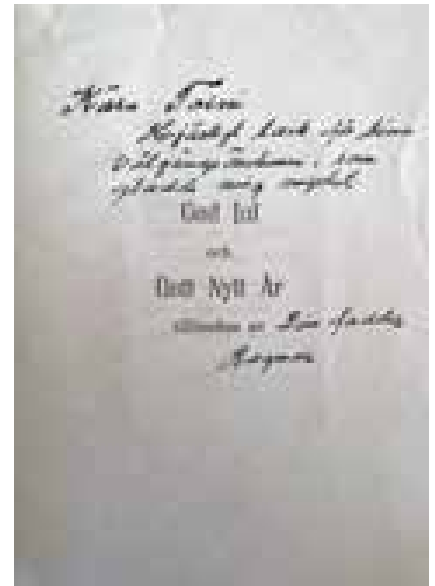
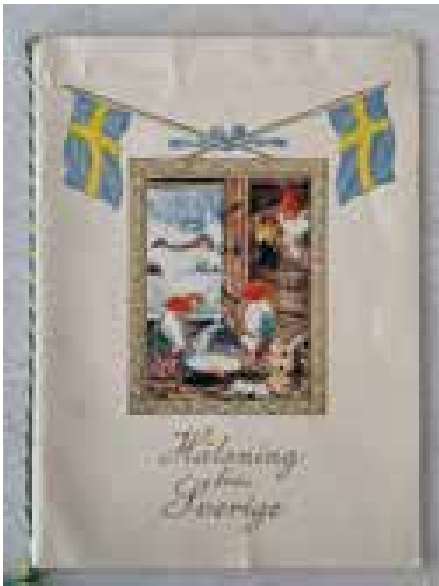
Sotakummilta tulleet kirjeet suomensi naapurissa asuva herra Ekman, jonka Toini muistelee olleen Karjalan siirtolaisia. Joka kerta myös kirjoitettiin

Toini Pöytäki o.s. Turunen sai onneksen sotakummiksi direktör Ragnar Nilssonin. Lahjaksi hän lähetti mm. nukenvaunut ja posliiniastiaston nukkeleikkeihin.

sotakummille kiitoskirje Ruotsiin herra Ekmanin avulla. Toini muistelee, että kerran vuodessa saatiin kummilta rahasumma, jonka äiti Anni haki kirkolta. Rahoja käytettiin muun muassa Tähti-nimisen hevosen hankkimiseen perheelle. Nähtävästi tähän oli käytetty myös muiden sisarusten saamia rahoja, mutta mielikuvan mukaan Toinin sotakummi oli kuitenkin varakkain ja anteliain avustuksen antaja.

Lahjaksi sotakummi lähetti esimerkiksi nukenvaunut ja kotileikkeihin posliiniastiaston. Muita lahjoja olivat kuivatut lehdet tai yrtit, keittoainekset ja lihaliemikuutiot, joita luultiin makeiksi karamelleiksi ja jotka haukkaamisen jälkeen syljettiin suusta. Kun ei ruotsin kieltä ymmärretty, niin ei aina lahjan tarkoitustakaan. Astioilla ja nukenvaunuilla leikit-

Sotakummi muisti kummilastaan joulukortilla kotimaastaan Ruotsista.

tiin monta vuotta. Puisissa nukenvaunuissa oli keltaiset pyörät ja itse tehdyt liinavaatteet.

Kotileikki oli rakennettu metsän ympäröimään lehmien aitaukseen ja siellä poteroon, jossa astioita ja nukenvaunuja kesällä säilytettiin, talvella ne pidettiin verannalla pahvilaatikossa ja niitä pidettiin arvokkaina aarteina. Posliiniasiastioihin liittyy muisto. Toinin ollessa noin 15-vuotias, oli jonain yönä härkävasikat menneet poteroon, ja tallanneet kaikki astiat rikki. Toini löysi sitten aarteensa, särkyneet astiat, kun tuli kotitalouskoulusta kotilomalle. Nukenvaunut jäivät kotitaloon, joka myytiin 1970-lu-

vulla, eikä niiden kohtalosta sen koommin ole tietoa. Talo on edelleen pystyssä, mutta ränsistyneessä kunnossa.

Toini mainitsee, että jouluksi tuli Ruotsin kummilta karamelleja, joiden tuoksun voi tuntea vieläkin nenässään. Karamellit olivat kovia, imeskeltäviä ja väriltään sinivihreitä. Lopuksi Toinin sanoin: ”Kiitos, että minulla on ollut sotakummi”. ■

LOPUKSI: Äiti kuoli 6.4.2024. Kummin kuva tuli jälleen kaapista käteen. Nyt on aika postittaa tarina eteenpäin.

Marju Huttinen

*Tunnelmallista
joulunaikaa
Huoltoviestin
lukijoille!*

Pitkä ikävä

Missä on isäsi hauta? Tämän kysymyksen esittän usein tapaamalleni kohtalotoverille eli toiselle sotaorvolle. Ehkä tiedustelen myös: tiedätkö missä hän kaatui? En kysy siksi, että utelisin, vaan ymmärtääkseni yhtä niistä tuhansista tarinoista, joita me sotaorvot kannamme mukamme.

Ja miksi emme ylpeinä kantaisi? Olemme se viimeinen sukupolvi, joka tulee elämään muistona sotiemme ankarista vuosista. Kun sotaveteraanit ja sotelesket ovat poistuneet kukin vuorollaan varjojen maahan, meistä monet vielä jatkavat elämän lakien mukaisesti viimeisinä.

Olemme kantaneet pitkää ikävää. Minun ikäväni isän haudan äärellä alkoi toukokuussa 1940, jolloin Lappeenrannassa järjestettiin ensimmäiset suuret sankarihautajaiset. Olin silloin vähän toisella vuodella ja juuri oppinut kävelemään enkä tiedä paljonko ymmärsin suuresta joukosta valkeita arkkuja, mustapukuisia hunnutettuja soteleskiä ja muita lapsia kukkameren keskellä. Juhlallista kuitenkin oli, sotilasorkesteri soitti ja kunniamerkit kimalisivat. Varuskuntakaupungissa osattiin aina järjestää miehiin painuvia muistojuhlia, ja koko kouluikäni ylioppilaaksi saakka oli sankarihautausmaan joulujuhlien merkitsemä.

Kun aikaa myöten aloin kirjoittaa, sotaorvous siirtyi tavalla tai toisella moneen kirjaani. Se on niin olennainen osa minua ja on leimannut koko elämäni.

Puolessa välissä kuuttakymmentä oleva poikani sanoi, miten usein hän on toivonut mahdollisuutta tavata äitinsä isä. Me sotaorvot menetimme isämme, mutta lapsemme myös isoisänsä. Puolet geeniperimästani tuli ihmiseltä, jota en lainkaan muista,

Marjaana Malkamäki

Pirjo Tuominen

olihan kymmenen kuukauden ikäinen hänen kaatuessaan talvisodan ensimmäisenä sekasortoisena päivänä Kannaksella Pietarista eli silloisesta Leningradista tulevan radan miinoitustyössä. Lapsilani geeniperimästä neljäsosa on mieheltä, josta he ovat nähneet vain komean valokuvan. Tarinoita hänestä on tietenkin paljon, mutta millainen hänestä olisi tullut jos olisi saanut elää? Olisiko hän rauhan tultua rakentanut sen talon, josta haaveili? Olisiko syntynyt minulle sisaruksia? Olisiko hän opettanut minut ratsastamaan ja ampumaan, missä kummasakin hän oli taitava? En koskaan saa tietää. Tyttärestäni tuli joka tapauksessa ns. hevosenainen, kenties perimänä?

Jokaisella sodan uhrilla, veteraanilla, sotainvalidilla, soteleskellä ja sotaorvolla on tarinansa, jota kannattaa kuunnella. Nykypolvea saattaa juuri nyt enemmän liikauttaa ukrainalainen, gazalainen tai libanonilainen tarina, mutta oman kansan uhrauksien historia on säilytettävä ajasta aikaan, jotta muistaisimme ja uudet polvet oppisivat.

Paljon haluaisin sanoa muille kohtalotovereilleni siitä, kuinka me ymmärrämme toisiamme tavalla, joka muille jää vieraaksi. Meille opetettiin varhain, että isämme kuoli sankarina ja että meidän pitää olla hänen arvoisiaan. Parhaamme olemme tehneet.

Pirjo Tuominen, kirjailija, Nurmijärvi

8,00 € / kpl
Vähintään 10
kappaleen erä.

Tilaan _____ kpl

Suruadressit

Tekstivaihtoehdot (ympyröi valitsemasi vaihtoehto)

1. Muistoa kunnioittaen
2. Täysin tekstitön
3. Herra, Sinä olet meidän turvamme polvesta polveen.
(Psalmi 90: 1)
4. Jeesus, olet auttajamme, lohduttaja ainoa.
Sinä kaiken tuskan tunnet, kannat vuotten painoa.
Syyliin nostat kaikki lapset, pienimmät ja harmaahapset.
Kerran vielä taivaassa rakkaat saamme kohdata.
Sotaorvon virsi, Anna-Mari Kaskinen
5. ”Me lähdemme elämästä, emmekä kuitenkaan lähde.
Me elämme edelleen kaikessa, mitä olemme tehneet.
Kaikki, mitä olemme ajatelleet, sanoneet ja olleet, jää elämään ja valaisee toisten teitä.
Me kuolemme, emmekä kuitenkaan kuole, vaan elämme niiden sydämissä, jotka ovat rakastaneet meitä.”
Martti Lindqvist
6. ”Jossain kirkkauden maassa kuljen.
Taakka harteita ei paina, se on poissa.
Kukkaportin avaan, suljen.
Hengittelen ilmaa kevyttä kuin tuuli.
Joka puu on ystävänä hymyhuuli. Itkenkö?
Enhän toki – ihanassa maassa.”
Einari Vuorela

Sotaorpotunnus hautakivilaatta

Piilotappikiinnitys.
Korkeus 45 mm, leveys 60 mm, vahvuus 5 mm.
85 € sisältää postikulut

Tilaan _____ kpl

Hautakivilaatat

KOL:n logolla.
Piilotappikiinnitys
Halkaisija 5 cm 45 €
Halkaisija 3 cm (urna) 35 €

Tilaan _____ kpl

Onnittelukortti

Teksti: Sydämelliset onnittelut
3,50 € / kpl
Vähintään 10 kappaleen erä.

Tilaan _____ kpl

Kirjeensulkijamerkit

”Kunniavelka kaatuneille”
50 kappaleen arkki 5 €
100 kappaleen arkki 8 €

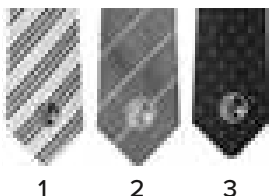
Tilaan _____ kpl

Solmio

Silkkiolmio
KOL:n logolla 30€

Tilaan _____ kpl

Ympyröi valitsemasi malli

Solmiopidike

KOL:n logolla 15 €

Tilaan _____ kpl

Liiton harraste-merkki

koko 1,5 cm 10 €

Tilaan _____ kpl

Silkkihuivi 1

koko 90x90 cm.
Huivin reunassa viinipunainen nauha. 55 €

Tilaan _____ kpl

Silkkihuivi 2

koko 90x90 cm.
Huivin reunassa harmaa nauha. 55 €

Tilaan _____ kpl

Hintoihin lisätään postituskulut ellei toisin mainita
TILAUKSET puhelin 050 550 3556
toimisto@kolry.fi tai postitse osoitteella:
Kaatuneitten Omaisten Liitto ry
PL 600 00521 HELSINKI

Tilaajan nimi _____

Osoite _____

Lapin sodan lapsena kokenut Meimi Kaarninen:

”Kun tulimme evakosta kotiin, lähes kaikki oli rauniona”

Meimi Kaarninen koki 10-vuotiaana Lapin sodan ja evakkomatkan kotikonnulta Lohtajalle. Paluu kotiin oli karu: Kaikki oli rauniona paitsi kotikylä. Sotaorvoksi Kaarninen jäi 6-vuotiaana isän kuollessa talvisodassa.

Lapin sodan alkamisesta on kulunut 80 vuotta. Perheineen Sodankylässä Jeesiössä asunut **Meimi Kaarninen** kertoo, että Lapin sodassa kaatui monia kymmeniä kylältä. Minkälaisen jäljen Lapin sota jätti sitten paikkakuntalaisten tuntoihin? – Tuntuu, että se oli katkera pala kaikille. Lasten kuullen ei puhuttu kaikkea pahaa. Puhe katkesi heidän tullessa huoneeseen. Tuntui, että asia ei voi olla oikein tottakaan, kun siitä ei saanut puhua – sitä hävettiin.

Maailman paras isä

Meimi Kaarnisesta tuli sotaorpo, kun isä tuomittiin kadonneeksi talvisodassa Kuhmossa vuonna 1940.

– Taistelussa kahdeksan haavoittui, isä heidän joukossaan. Miehiä vedettiin pulkalla sairaalaan, kun tuli täysosuma: Viejät ja haavoittuneet menivät täysin, vain muutamia suolenriekaleita jäi puun oksalle, Kaarninen kertoo.

– Meillä oli 4 kuukauden ikäinen vauva, pikkusisko, ja nuorempi 4-vuotias velipoika. Itse olin kuuden. Isän kaatuminen oli kauheaa meille kaikille, kun äiti kertoi. Oli kova pakkanen. Äidin olisi pitänyt päästä navettaan. Polttopuutkin piti hommata. Töitä riitti. Ei varmasti ollut helppoa äidillä.

Kaarnisen muistot isästä, siitä maailman parhaasta, olivat lämpimiä. Kun isä malttoi istahtaa, oli hänellä aina joku lapsista sylissä. Hän otti tytön usein matkaan, töihinsä. Ja kun lähdettiin kylään isän siskolle kissanpoikaa hakemaan kymmenisen kilometrin päähän, oli isällä pärekontti selässä, johon tytär pääsi menomatalla istumaan ja katsomaan maisemia yläperspektiivistä.

Meimi Kaarninen Kauko-esikoisen kanssa vuonna 1953.

Isän viimeiseltä syksyltä Meimi Kaarniselta on mukava kalareissumuisto. – Meidän piti mennä jokisuulle laittamaan heinäladon ovet kiinni, etteivät porot tule sinne. Veneellä sinne oli matkaa kuutisen kilometriä. Isä asetteli minut perätuhdolle, kun hän souti. Oli tulossa vesisade ja isä sanoi, että nyt syö siika. Isä antoi uistimen minulle. Sain siihen kahden kilon siian. Vapa tippui, mutta isä sai sen kiinni.

Kaarnisen lapset vas. Kauko, Merja ja Teuvo.

Tiet veivät Lohtajalle

Kaarnisen perheen äiti meni isän kaaduttua uusiin naimisiin lesken kanssa, jolla oli kaksi lasta. Toinen sisaruksista menehtyi keuhkotautiin. Kun Lapin sota alkoi syyskuussa 1944, isäpuoli lähti rintamalle.

– Lähdimme evakkoon Lohtajalle Pohjanmaalle. Olin silloin 10-vuotias. Matkan tehtiin muun muassa ensin veneellä 30 kilometriä. Ensin meidän piti päästä Kannukseen, mutta siellä ei ollutkaan paikkoja, Kaarninen muistelee.

Lohtajalla kuusihenkinen perhe majoittui ison maalaistalon yhteen huoneeseen. Välillä autettiin isäntäperhettä hoitamalla heidän pieniä lapsia tai

Merja, Urpo, Aimo, Meimi Kaarninen ja Teuvo.

auttamalla talon töissä esimerkiksi perunannostossa.

– Siitä omasta talosta meitä lähti 11 lasta kouluun. Olimme evakkoina ylimääräisiä koulussa; meidän annettiin ymmärtää, että parempi kuin teitä ei näkyisi. ”Eihän ne mittään ossaa”, sanoivat opettajatkin. Oman talomme lapset puolustivat kyllä meitä. Itse painoimme asiaa vähän villaisella ja ajatelimme, että kohtahan täältä päästään pois, Meimi Kaarninen muistelee.

Lehmätkin olivat evakossa

Isäpuoli pääsi ehjänä kotiin sodasta. Elämä jatkui.

– Kun tulimme evakosta, lähes kaikki oli rauhona paitsi kotitalo, jonne oli niin pitkä matka. Kotiuduimme juhannusaattona. Isäpuoli oli leiponut rieskoja. Haaparannan kautta Ruotsiin raahatut lehmät olivat vielä evakossa. Ne saatiin kesän aikana kotiin.

Äiti ja isäpuoli saivat yhteisiä lapsia viisi. Meimi Kaarninen meni 18-vuotiaana naimisiin. Miehen kanssa on pidetty yhtä 73 vuotta. Lapsia heillä on viisi, joista poikia on neljä, ja nyt neljässä polvessa väkeä on yhteensä 47. Kansakoulun jälkeinen kaksivuotinen käsityöammattikoulu on auttanut paljon myös oman lapsikatraan vaatetuksessa.

Sotaorvot on ollut Meimi Kaarniselle merkittävä asia elämässä. Hänen on ollut myös aktiivinen toimija Lapin Sotaorvot ry:ssä.

– Isän ikävä ei ole koskaan loppunut, Kaarninen sanoo. ■

Meimi Kaarnisen sylissä 27.7.2024 syntynyt lapsenlapsenlapsi Vilma Augusta. Augusta on myös Meimin toinen nimi.

Koululaisten kanssa Kauhajoella Eduskuntamuseossa

Tiesitkö, että eduskunta siirtyi talvisodan aikana salaiseen evakkoon Kauhajoelle? Kauhajoen yhteiskoulun historian valinnaiskurssin 8-luokkalaiset pääsivät eduskuntamuseoon vieraaksi.

Eduskunta oli talvisodan aikana evakossa Kauhajoella, missä sijaitsee nyt Eduskuntamuseo.

Talvisodan syttyessä Neuvostoliito aloitti voimalliset pommitukset 30.11.1939 muun muassa Helsinkiin. Eduskunnan turvallisuus oli vaarassa ja se siirtyi aluksi pitämään istuntoa Valtilan työväentalolle. Myöhemmin Puhemiesneuvosto päätti, että eduskunta siirtyy vielä turvallisempaan paikkaan, mahdollisimman kauas itärajalta. Kansanedustajille ilmoitettiin, että evakkojana lähtee rautatieasemalta yöllä klo 3.00 toistaiseksi tuntemattomaan paikkaan. Jokainen sai ottaa mukaansa vain yhden matkalaukullisen henkilökohtaisia tavaroita.

Evakkoaikana 34 täysistuntoa

Juna saapui Kauhajoelle lumipyryssä 1.12. iltapäivällä. Entinen kansanedustaja A.K. Kaura otti vastuun asioiden hoitamisesta: ruokailun ja majoituksen järjestäminen 150 hengelle. Kotitalousopisto vastasi ruokailusta ja koulun oppilasasuntolasta saatiin majoituspaikka 60 hengelle. Kun eduskunta saapui, heitä odotti kuuma lihakeitto ja saunakin oli lämmitettynä. Suurin osa majapaikoista oli yksityisperheissä.

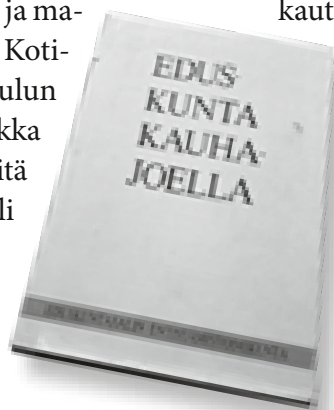
Kauhajoen yhteislyseosta tuli eduskunnan työtilat. Rakennus oli

vanha 42 huoneinen hirsihuvila Raivolasta. Juhlasalista tuli istuntosali, rehtorinhuoneesta puhemiesen työhuone ja opettajan huoneesta puhemiesneuvoston huone. Yhdessä luokassa toimi lottakahvila. Mikä tärkeintä, koulussa oli keskuslämmitys; ulkona oli 30 astetta pakkasta. Eduskunta piti Kauhajoella 34 täysistuntoa, hyväksyi vuoden 1940 budjetin yksimielisesti yhdellä lisäyksellä: 80 miljoonaa markkaa sodasta aiheutuviin kuluihin ja eduskunnan Kauhajoen evakkoajan kustannuksiin.

Pommikoneilta piilossa

Turvallisuusmääräykset olivat tarkat ja niitä valvoi eduskunnan turvallisuuspäällikkö. Ilmavalvonnasta vastasivat lotat. Eduskunnan posti kulki Helsingin kautta ennen kuin saapui Kauhajoelle. Salasapitovelvollisuus koski kaikkia. Vihollisen pommikoneet eivät löytäneet Kauhajokea, vaikka ilmahälytyksiä tehtiin 21.

Sotatilasta huolimatta haluttiin elää mahdollisimman normaalia elämää myös eduskuntatyöskentelyssä. Kotitalousopistolla järjestettiin Itsenäisyyspäivän juhla. Presidentin puhe kuunnel-

tiin radiosta. Kotitalousopistolla vietettiin myös joulujuhlaa, koska monen kansanedustajan koti oli sota-alueella tai tuhoutunut pommituksissa.

Kun presidentti **Kallio** saapui Kauhajoelle valtiopäivien päättäjäisiin ja seuraavien avajaisiin, Kauhajoki sai kokea historiallisesti merkittävät tilaisuudet. Juhlajumalanpalvelukset pidettiin Kauhajoen kirkossa. Molempiin tilaisuuksiin kuuluvat presidentin ja puhemiehen puheet radioitiin. Kansalle haluttiin näyttää, että sodasta huolimatta eduskunta toimii normaalilla tavalla.

Muistona ristikkäiset nuijat

Helmikuun 12. vuonna 1940 eduskunta piti viimeisen istuntonsa. Oli tehty päätös, jossa katsottiin Hel-singin olevan jo turvallinen paikka toimia. Yksi merkittävä tapahtuma oli päättynyt. Kauhajoki sai olla ylpeä hyvin suoritetusta työstä. Tästä vierailusta Kauhajoen vaakunassa on kaksi puhemiehen nuijaa ristikkäin.

Päätin esittelyni kertomalla tarinan sotaorpopojasta, hänen äidistään ja sisaristaan. Miten sota

Ninni Peltomaa (vas.), Aleksi Ranta-Pantti ja Aaron Laine pääsivät Eduskuntamuseoon vierailulle ja saivat kuulla myös sotaorpotietoutta.

muutti heidän elämänsä ja miten he siitä selviytyivät. Kuinka koulunkäynti ei ollut sotaorvolle itseltään selvyys, jos sotalesken huoltoeläke oli pieni. Lopuksi kannustin heitä opiskelussa, koska Suomessa on maailman paras koulutusjärjestelmä, maailman parhaat opettajat ja oppilaat. ■

Gallup

1. Mikä jäi erityisesti mieleen?

2. Onko Talvisodan vaiheet sinulle tuttuja?

3. Mitä ajattelet sodasta

Ninni Peltomaa:

1. Minulle jäi mieleen kaunis tarina sotaorpopojasta. Myös sotaleskien kohtalo jäi mieleen. Sotaorvoista en ole aikaisemmin kuullut.
2. On käyty koulussa historian tunneilla läpi, mutta ei nyt tule mitään mieleen.
3. Sota on kurja juttu ja aina tulee menetyksiä. Olen seurannut Ukrainan sotaa ja se tuntuu tosi kurjalta.

Aleksis Ranta-Pantti:

1. Minulle jäi mieleen se, kun eduskunta saapui Kauhajoelle, niin kaikki oli niin salaista, ei saanut kertoa kenellekään ja kaikki Kauhajoki-kyllit olivat peitettyjä.
2. Mielenkiintoista on ollut oppia, kuinka paljon pienemmällä sotilaskalustolla ja sotilasjoukoilla

Suomi sai pidettyä puolustauduttua Neuvostoliittoa vastaan.

3. Viimeksi olen seurannut Palestiinan sotaa. Mielestäni asiat pitäisi yrittää selvittää puhumalla.

Aaro Laine:

1. Minusta oli tosi hieno juttu, että eduskunta antoi Kauhajoelle korvauksia ja paransi tieoloja. Myös huoltoeläkkeen maksamisen perusteet olivat mielestäni epäoikeudenmukaiset. Olisi ollut reilumpaa, jos kaikille olisi maksettu sama summa tai erot eivät olisi olleet niin suuret.
2. Miten Suomi käytti sodassa ympärillä olevia elementtejä hyödykseen. Myös Neuvostoliitolle luovutetut alueet on jäänyt mieleen ja Porkkalanniemen vuokraus.
3. Minäkin olen sitä mieltä, että asiat pitäisi saada selvitettyä puhumalla. Sodassa aina kuolee syyttömiä siviilejä. Useasti sodassa on isompi voima heikompa vastaan.

Merkkipäivät

Imatran Seudun Sotaorvot ja Kaatuneitten Omaiset ry

91 v

Lallukka Eine 8.12.
Peltonen Väinö 20.1.
Kalpio Reijo 5.2.

90 v

Helenius Anja 1.2.
Huttunen Eeva 17.2.

85 v

Neuvonen Paavo 19.11.
Kuisma Ritva 24.11
Akkanen Mirja 26.12.
Kostiainen Viljo 10.3.
Kärkäs Tuula 10.3.

80 v

Aatsinki Raija 5.1.
Sopanen Maisa 10.3.

Jalasjärven Kaatuneitten Omaiset ry

94 v

Tuisku Esteri 3.12.

85 v

Jutila Ann-Mari 10.12.

Jokilaakson Sotaorvot ry

85 v

Myllylahti Eino 27.7.

Kanta-Hämeen Sotaorvot ry

90 v

Koponen Seppo Erkki 12.12.
Toivonen Anja 13.11.

85 v

Antti-Poika Aira 11.11.
Hento Pertti 4.1.2025
Mattila Aulikki Milja 10.2.2025
Syrjälä Marja Heloisa 1.2.2025
Urtti Tuulikki Leena 24.2.2025

Keski-Suomen Sotaorvot ry

90 v

Noponen Tuovi 5.10.

85 v

Kanninen Eeva 19.12.
Tasanen Anna-Leena 15.12.
Huttunen Terttu 23.2.2025
Hytönen Toivo 3.2.2025
Juutilainen Eila 27.2.2025
Järvenpää Elina 12.3.2025
Kaiterniemi Pentti 10.1.2025
Laine Kerttu 22.2.2025
Tiitinen Irja 18.1.2025
Tikkanen Taisto 30.1.2025

Keski-Uusimaan Sotaorvot ry

90 v

Anttonen Aarre 18.10.
Luukkala Unto 16.12.

85 v

Karjalainen Paula 21.9.
Lötjönen Raili 24.1.2025
Väärtinen Airi 16.2.2025

Kuopion Kaatuneitten Omaiset ry

85 v

Rönkkö Rauni 17.4.
Tuomenlehto Kyllikki 7.7.
Vartiainen Maija 5.9.
Pitkänen Leila 12.12.

80 v

Kärkkäinen Pasi 28.5.

Lapin Sotaorvot ry

90 v

Heikkinen Pentti 17.12.
Aspi Siiri 21.12.
Trög Arvi 4.1.
Muotka Liisa 21.2.
Vaara Saara 10.3.
Vuolo Maija-Liisa 10.3.

80 v

Magga Ulla 5.12.
Maijala Annikki 9.12.
Tenkula Liisa 10.12.
Peura Orvokki 15.12.
Mursu Rauha 16.1.
Konttaniemi Orvokki 26.1.
Suhonen Tuula 14.2.

Lounais-Suomen Sotaorvot ry

100 v

Lehtonen Ailikki 21.6.

94 v

Linkoala Veera 27.2.2025

93 v

Lohikko Kirsti 23.7.
Madekivi Iiris 23.9.

92 v

Koskelainen Hellä 14.7.
Ranne Voitto 14.8.
Jalo Heikki 9.10.
Kinnunen Raili 12.11.
Jäppinen Raimo 29.12.
Kiviniemi Veikko 26.1.2025
Saha Lasse 4.2.2025
Kyrölä Allan 9.3.2025

91 v

Koskinen Liisa 12.7.
Laiho Lempi 21.10.

90 v

Savolainen Anja 13.12.

Kauppi Arja 10.2.2025
Laihinen Eila 17.2.2025

85 v

Vuorinen Tuula 27.6.
Mömmö Sinikka 19.7.
Kinnari Kyllikki 9.8.
Jäntti Matti 15.8.
Saarni Pirjo 21.9.
Lunden Päivikki 19.10.
Ahokainen Aila 21.10.
Kankaanpää Reijo 29.10.
Mäkelä Outi 9.11.
Pekkarinen Anneli 17.11.
Aalto Kaija 24.11.
Tammi Ritva 15.12.
Salo Terttu 2.1.2025
Suovanen Marja 9.1.2025
Uimonen Riitta 27.1.2025
Suominen Liisa 15.2.2025
Wickström Martta 18.2.2025
Mikkola Kaija 28.2.2025
Palmroth Anja 11.3.2025
Piironen Anneli 17.3.2025

80 v

Kesti Eino 4.7.
Siirtola Jouko 4.7.
Vuorinen Pirkko 11.8.
Rouna Aimo 7.9.
Laaksonen Asko 16.10.
Laine Riitta-Liisa 16.10.
Sillanpää Eeva-Riitta 16.12.
Lehto Jaakko 1.1.2025
Tuominen Antero 4.2.2025

Oulun seudun Sotaorvot ry

100 v

Kalliosalo Elvi 9.8.

Pohjois-Karjalan Sotaorvot ry

93 v

Pulksten Hilikka 18.2.

91 v

Punnonen Ritva 3.1.
Häikiö Meeri 9.1.
Piitulainen Aili 15.1.
Pennanen Liisa 7.3.
90 v Jumppanen Aira 19.11.
Turunen Erkki 26.12.
Jurvanen Sirkka 14.3.

85 v

Tolonen Terttu 27.11.
Laak Erkki 28.11.
Mäkisalo Marja-Liisa 30.11.
Karjalainen Kerttu 2.12.
Punkki Eino 5.12.
Vänttinen Maire 16.12.
Honkapirtti Raili 7.1.

Kastinen Ensio 14.1.
Örn Eini 19.2.
Inkinen Eila 10.3.
Mustajärvi Pertti 10.3.

Pääkaupunkiseudun Sotaorvot ry

96 v

Nyfors Lasse 24.12.

95 v

Louevuo Raija 20.12.

94 v

Saari Anneli 2.1.
Saarni Liisa 10.1.
Saarinen Anneli 2.2.
Härkönen Veikko 23.2

92 v

Tervonen Irja 2.1.
Linden Ingvald 21.2.

91 v

Valtonen Viljo 7.12.
Ojanen Taimi 18.12.
Huvinen Jaakko 29.12.
Koskinen Hilikka 28.1.
Kaukiainen Esko 6.3.

90 v

Sadinmaa Pauli 28.11.
Kontio Ville 28.11.
Lemola Martti 19.12.
Pietilä Elvi 22.12.
Saloranta Maija-Kaarina 1.2.
Helenoro Pirkko 11.2.
Mäkipalo Eeva 20.2.
Heikkilä Sulo 26.2.
Latvala Matti 4.3.

85 v

Suonpää Eila 30.11.
Vuoristo-Salonen Anneli 2.12.
Karas Jukka 9.12.
Hyvönen Toivo 10.1.
Araneva Maire 18.12.
Pigg Raimo 18.12.
Hernesniemi Marja 22.12.
Kauranen Taisto 25.12.
Rinne Sini 25.12.
Matilainen Anneli 29.12.
Kaikkonen Silja 9.1.
Turvanen Into 17.1.
Jokela Lilja 19.11.
Virtanen Pauli 25.1.
Nurminen Lauri 25.1.
Juvonen Riitta 29.1.
Pilto Veikko 29.1.
Hellsten Jussi 4.2.
Ivaska Raili 7.2.
Pakkanen Annikki 8.2.
Hiltunen Kyllikki 12.2.
Valve Juhani 15.2.
Salaris Tekla 21.2.

Rämö Sulo 1.3.
Vaurio Jussi 4.3.
Moilanen Paula 13.3.

80 v

Lempiäinen Onni 27.11.
Seppälä Marja-Leena 7.12.
Luukkonen Kyllikki 7.1.
Hilden Eija 10.12.
Riski Marja 24.12.
Kivimäki Ritva 17.2
Kaskinen Sinikka 22.2.
Lehtiniemi Kaarlo 25.2.

Korjaus lehteen 2/ s. 18: Pääkaupunkiseudun Sotaorvot ry:stä ilmoitetuista 90-vuotiaista suurin osa ilmoitetuista nimistä Hoffren lopun Liukkoon asti viettikin 85 v.-juhlia. Pahoittelut virheestä.

Savonlinnan Seudun Sotaorvot ry

92 v

Tynkkynen Hertta 1.12.

85 v

Pennanen Aili 27.11.
Laine Voitto 11.2.
Luukkonen Riitta 3.12.
Rinkinen Kirsti 4.3.

80 v

Mäenkaski Helge 28.12.

Seinäjoen seudun kaatuneitten omaiset ry

90 v

Aittasalo Teppo 27.11.
Karjanlahti Maija 23.2.

93 v

Muilu Tapani 14.1.

85 v

Ylinen Anelma 9.11.
Ala-Kurikka Jarmo 2.12.
Palojärvi Rauha 2.12.
Malinen Tellervo 14.12.
Hardén Eila 1.1.
Särmö Annikki 6.1.
Jysky Leonard 21.1.
Puska Markku 5.2.
Vehmas Orvokki 24.2.
Hautamäki Tuula 8.3.
Talamäki Marja-Liisa 12.3.

Korjaus edelliseen lehteen:
Salokorpi Anja 85 v 6.10., piti olla
Salokangas Anja.

Tampereen Seudun Kaatuneitten Omaiset ry

94 v

Jordman Rainer 18.11.

91 v

Siuko Mirja 3.2.

90 v

Viitaluoto Irja 31.12.
Koivisto Terttu 19.1.

85 v

Riihiviita Virpi 18.11.
Sampakoski Saima 9.12.
Periaho Anna-Liisa 15.12.
Honkala Eevi 21.12.
Taivalmäki Pirkko 25.12.
Rissanen Pirkko-Liisa 30.12.
Sirén Jorma 25.2.

80 v

Löytönen Pirkko 14.1.
Suonpää Jorma 9.2.

Ylä-Pirkanmaan Sotaorvot ry

97 v

Kivekäs Saara 27.9

94 v

Rantanen Mauri 22.9.
Juurakko Tuovi 11.1.

93 v

Göös Kirsti 1.9.

91 v

Laasi Antero 7.8.

90 v

Saarimäki Ulla 27.6.
Paukkila Irja 1.7.
Rantanen Irja 24.8.
Mannila Anni 7.10.

85 v

Kuljula Tuija 22.6.
Mattila Pirkko 22.6.
Paloviita Sirkka-Liisa 11.7.
Vuorio Helena 8.9.
Tanhua Kalevi 10.9.
Frisk Saini 17.10.
Mattila Marjatta 6.11.
Järvinen Erkki 15.11.
Häyrynen Ritva 5.12.
Kumpu Seppo 7.12.
Hautakoski Urho 23.1.
Lintunen Voitto 13.3.
Perhonen Martti 28.2.
Yli-Ketola Rauni 21.1.

80 v

Anttila Martti 19.6.
Marjamäki Salli 10.8.
Myllymaa Ritva 11.8.
Nissinen Satu 13.8.
Hietanen Laina 10.11.
Pajunen Jorma 5.12.
Kulmala Raili 16.1.

Ajasta iäisyyteen

Imatran Seudun Sotaorvot ja Kaatuneitten Omaisry

Mielikäinen Rauha
s. 18.4.1943 k. 11.6.2024

Lievonen Kirsti
s. 3.11.1937 k. 11.7.2024

Hiltunen Raija
s. 16.6.1939 k. 28.7.2024

Kanta-Hämeen Sotaorvot ry

Pöytäkiivi Toini Annikki
s. 17.10.1937 k. 6.4.2024

Keski-Suomen Sotaorvot ry

Jylhä Marketta
s. 29.10.1939 k. 13.6.2024

Nieminen Kirsti
s. 20.10.1937 k. 20.7.2024

Rauvanlahti Liisa
s. 28.7.1939 k. 20.8.2024

Lapin Sotaorvot ry

Jokinen Jouko
s. 30.11.1936 k. 22.9.2024

Pohjanmaan Sotaorvot ry

Ojala Elvi Paula Sinikka
s. 12.6.1932 k. 8.5.2024

Sundell Lars Göran
s. 30.4.1943 k. 21.5.2024

Ruusila Ossi Päiviö
s. 9.1.1941 k. 16.7.2024

Ritola Olavi Johannes
s. 11.10.1935 k. 3.9.2024

Pohjois-Karjalan Sotaorvot ry

Hirvonen Toini Annikki
s. 26.4.1931 k. 18.4.2024

Koponen Mauri
s. 22.9.1939 k. 14.5.2024

Sapattinen Hanna
s. 24.4.1935 k. 3.8.2024

Tolvanen Kalevi Matias
s. 7.6.1934 k. 28.9.2024

Törrönen Helena
s. 7.11.1935 k. syyskuu 2024

Pääkaupunkiseudun Sotaorvot ry

Aalto Ilona
s. 22.8.1935 k. elokuu/2022

Heikkiläinen Ritva
s. 2.9.1939 k. 14.5.2024

Koskinen Irma
s. 24.9.1939 k. 4.5.2024

Korjonen Meeri
s. 5.8.1935 k. 8.6.2024

Auas Asta
s. 26.5.1938 k. 8.6.2024

Pitkänen Kalle
s. 30.8.1937 k. 28.4.2024

Metsäniitty Risto
s. 20.12.1934 k. 6.9.2024

Liimatainen Jorma
s. 19.7.1939 k. 13.9.2024

Seinäjoen seudun kaatuneitten omaiset ry

Salo Maria
s. 11.12.1941 k. 3.7.2024

Puska Toini
s. 18.11.1938 k. 16.8.2024

Kauppi Aino
s. 2.9.1939 k. 25.8.2024

Mäyry Erkki
s. 7.8.1943 k. 15.9.2024

Tampereen Seudun Kaatuneitten Omaisry

Häyhtiö Sirpa
s. 10.11.1943 k. 21.12.2023

Huovinen Kalevi
s. 27.9.1934 k. 9.6.2024

Ylä-Pirkanmaan Sotaorvot ry

Järvinen Jouko
s. 17.9.1936 k. 16.1.2024

Jalonen Sinikka
s. 8.7.1937 k. 29.1.2024

Kumpu Ahti
s. 21.1.1928 k. 19.6.2024

Kaamos

Aamun aurinko ojentaa varjonsa tasangon ylle
empii hetken ja lymyää takaisin horisontin taakse.
Tuuli tuo ensimmäiset lumihiutaleet. Katselen miten ne
tanssivat ikkunan takana. Tundrahanhien kalkatus
kuuluu joen alajuoksulta, mieleni on levoton.
Voi veljet isoisäni, miten ymmärsitte lähteä hanhien lailla.

Eero Niemelä

Sotaorpo Antti Arvonen

1928–2024

Akaassa syntynyt ja suurimman osan elämänsä elänyt Antti Johan August Arvonen nukkui ikiuneen 23.3.2024.

Antti Arvonen syntyi 9.10.1928

Akaassa ja sai elää pitkän yli 95-vuotisen elämän. Lyhyen ajan hän asui Kuurilassa 1934–1940. Kuurilaan tie vei isänsä työn vuoksi. Isä Johan August Arvonen kaatui talvisodassa ja Antti jäi yksin äitinsä kanssa 11-vuotiaana. He palasivat Akaaseen ja siitä asti Antti asui paikkakunnalla. Antti Arvonen jäi leskeksi vuonna 2021 oltuaan aviossa lähes 70 vuotta Toini Helena o.s. Lehmusvuoren kanssa. Hän sai elää lähes loppuun asti itse rakentamassaan omakotitalossa.

Antti Arvonen kuului Akaan suojeluskunnan sotilaspoikiin, toimien muun muassa lähetin tehtävissä.

Työvelvollisena poikatyöleiri 10 sotatoimialueella hän oli 28.6.–1.9.1944. Armeijan hän kävi Hämeenlin-

nassa JP 4:ssä 27.11.1948–23.8.1949. Sotilasarvoltaan hän oli alikersantti.

Antti Arvonen teki 40-vuotisen työuran Toijalan Kaidetehtaalla jääden eläkkeelle tuotantopäällikkönä 1986. Hän opiskeli työn ohella työtekniikoksi vuonna 1971.

Harrastuksiin kuului reserviläis-, sotilaspoika- ja veteraanitoiminta sekä osallistuminen toimintaan Akaan Seudun Kaatuneitten Omaiset ry:ssä, jonka perustajajäsen hän oli.

Palkitsemiset: Kotijoukkojen muistoristi, Sininen Risti ja Sotilaspoikaristi.

Antti Arvonen oli 3 pojan isä, 3 lapsen isoisä ja 4 lapsen isopappa. Hän antoi jälkipolvilleen perinnöksi isänmaallisen hengen ja sankarivainajien ja veteraanisukupolven kunnioituksen.

Antti Arvonen saateltiin viimeiselle matkalle 20.4.2024 Akaan siunauskappelissa.

Teksti ja kuva Juha Arvonen, poika

Muistokirjoitus

Riitta Härkönen (o.s. Parikka)
15.1.1942–3.4.2024

Huhtikuun alussa tuli sävähdyttävä suruviesti; Riitta Härkönen on poissa. Hän syntyi Parikkalassa ja siunattiin Hyvinkään Rauhannummen

kappelissa. Uurna vietiin Malmin hautausmaalle, puolison viereen.

Riitta oli nelilapsisen sisarusarjan nuorin. Lasten isä kuoli lento-onnettomuudessa 18.8.1943. Kyseessä oli harjoituslento, jossa Toivo Parikka opetti tähystävää ohjaajaa. Moottori tarkistettiin ennen lentoa. Mutta sitten tapahtui jotain odottamatonta, kone syöksyi maahan puolentoista kilometrin päässä Luonetjärven lentokentästä. Hyvinkään sotaorpojen kirjassa Olethan minulle isä Riitta kuvasi kauniisti isänä kohtalon vaiheita tilaisuudessa vuonna 2003. Lapset Taina, Paavo, Pirjo ja Riitta olivat Tikkakosken metsässä paikassa, jonne heidän isänsä elämä päättyi. Siellä kenttärovasti evp. Seppo Lavi piti hartaushetken. Omaiset laskivat suuren kiven viereen seppeleensä, joka oli sidottu tuttavan pihatammen lehivistä. Tilaisuus oli kunnianosoitus isälle ja hänen työnsä, 60-vuotismuistojuhla.

Lapsuuden perhe oi Riitalle rakas. Sain tutustua hänen kaikkiin sisaruksiinsa. Isän kaaduttua ja äidin

mentyä töihin vanhin sisar Taina huolehti perheen arjesta. Hän oli myös aikoinaan perustamassa Lappeenrantaan sotaorpo yhdistystä.

Lapsena Riitta oli ahkera liikkuja. Mieluisia lajeja olivat pituushyppy ja 100 metrin juoksu. Myöhemmin tulivat erilaiset kuntoilulajit ja ikäihmisenä rauhoittava jooga. Lukion jälkeen alkoivat kieltenopinnot Helsingin yliopistossa. Niihin aikoihin hän tutustui valtiotieteitä opiskelemaan Kariin. Sittemmin puoliso toimi diplomaattina lukuisissa Euroopan kaupungeissa. Riitan tehtävänä oli emännöidä erilaisissa tilaisuuksissa, joihin hän leipoi karjalanpiirakoita. Hän oli myös mukana edustustehtävissä. Näin hän sai globaalia tuntu-maa asioihin.

Etelä-Afrikassa Riitta oppi puhumaan afrikaansia. Tokiossa syntyi heidän toinen lapsensa, Mariko. Japanin suurlähetystössä olivat vierailulla muun muassa Armi Kuusela ja puolisonsa Gil Hilario. Tove Jansson kävi myös visiitillä Tokion suurlähetystössä.

Riitta oli mukana Hyvinkään Sotaorvoissa ja toimi vuosikausia sihteerinä. Yhteistyössä avautui upea Riitta. Ihmisenä hän oli lämmin, tasapainoinen, auttava ja osallistuva sekä hyvä ystävä. On ollut onni kohdata hänet. Tällaisia ihmisiä tämä maailma tarvitsee.

Päivy Penttinen

Kaatuneitten omaisten asioiden edistäjä

Kaatuneitten Omaisten Liiton entinen toiminnanjohtaja, ekonomi **Jarmo Veikko Hietanen** menehtyi Espoossa 9.10.2024 vaikean sairauden murtamana. Hän oli syntynyt Helsingissä 6.7.1957 ja oli kuollessaan 67-vuotias.

Jarmo Hietanen oli diplomaattiperheen kolmesta pojasta vanhin. Isän työn myötä hän asui lähes koko lapsuutensa ulkomailla, pisimpään Etiopiassa ja entisessä Länsi-Saksassa, mutta myös Englannissa, Jugoslaviassa ja Norjassa. Kansainvälinen tausta antoi pohjan Hietasen erinomaiselle kielitaidolle.

Kirjoitettuaan vuonna 1976 ylioppilaaksi Helsingin saksalaisesta koulusta, Jarmo Hietanen opiskeli Helsingin Kauppakorkeakoulussa, josta hän valmistui vuonna 1983. Työuransa Hietanen teki erityisesti kahdella toimialalla. Hän työskenteli pitkään pankissa, muun muassa yritystutkijana. Hän myös johti kahden vuoden ajan pankkinsa toimintoja Hampurissa ja vieraili osana työtään pankkimailman keskuksissa. Alan jatkuvat muutokset ja epävarmuustekijät saivat tähyämään töitä järjestökentältä. Siitä hänellä oli aiempaa kokemusta Ekonomiliitosta, jonka luottamustehtävissä hän pitkään toimi. Vuonna 2012 Hietanen aloitti Kaatuneitten Omaisten Liiton toiminnanjohtajana. Sodan jälkeen perustetun liiton jäsenistön muodostivat sotalesket, sotaorvot ja muut kaatuneitten omaiset. Uusi tehtäväkenttä vastasi arvoiltaan Jarmoon ajattelua.

Jarmo Hietasen kauden eräs huippukohta oli valtiovallan tunnustuksen saaminen sota-

Piijo Tolvanen

orvoille ja sen pohjalta toteutettu sotaorpotunnus, joka yhdistää kaikkia rekisteröityneitä sotaorpoja. Tasavallan Presidentti myönsi Hietaselle Suomen Valkoisen Ruusun ansioristin 4.6.2021. Hänelle myönnettiin myös lukuisia veteraani- ja maanpuolustusjärjestöjen ansioristejä ja -merkkejä.

Johtajana Hietanen oli rauhallinen ja asioita huolellisesti harkitseva. Erityisesti hän kantoi huolta liittonsa taloudesta. Liiton hallituksen jäsenet muistavat toiminnanjohtajansa huolestuneet laskelmat ja taulukot. Ne osoittivat, että rahat eivät pitkälle riitä, tiukasta taloudenpidosta huolimatta. Jälkikäteen on helppo todeta hänen olleen oikeassa. Kaatuneitten Omaisten Liiton toiminta on päätymässä kuluvan vuosikymmenen lopulla.

Urheilullisen, terveitä elämäntapoja edustaneen miehen työuran katkaisi vuonna 2019 yllättävä sairaus, suuri leikkaus ja raskaat hoidot. Vaikka Hietanen palasi vielä lyhyeksi aikaa liittonsa asiantuntijatehtäviin, lopullisesti työ päättyi vuoden 2020 lopussa. Ihailtavan sitkeästi hän jatkoi kamppailuaan, mutta lopulta sairaus vei voiton.

Jarmo Hietasen suurimpana voimanlähteenä elämän eri vaiheissa oli oma perhe, puoliso **Auli** ja tytär **Irene**. Hietasta jäivät kaipaamaan myös veljet perheineen sekä muut sukulaiset ja ystävät. Sotaorvot ja muut kaatuneitten omaiset kunnioittavat kiitollisin mielin entisen toiminnanjohtajansa muistoa.

Hannu Niskanen
KOL ry:n puheenjohtaja

Jarmo Hietanen siunattiin Espoossa

Sua kohti Herrani

AURINGONSÄTEET kultasivat syksyistä Espoon Tapiolan kirkon maisemaa, kun kokoonnuimme saattamaan toiminnanjohtaja **Jarmo Hietasta** hänen viimeiselle matkalleen. Siunaamisen toimitti Kaatuneitten Omaisten Liiton puheenjohtaja, kenttäpiispa emeritus **Hannu Niskanen**.

Liiton kukkatervehdyksen laskivat Hannu Niskanen, **Nina Harjulehto** ja **Pirjo Tolvanen**. Sotaorpokuoro Sirpaleet esitti kappaleet *Sua kohti Herrani* ja *Matkamiehen virren*. Muistotilaisuudessa kuulumme lämminhenkisiä, rakastavia ja haikeitakin muisteluja Jarmon elämän varrelta. Tilaisuus päättyi yhdessä laulettuun virteen *Maa on niin kaunis, kirkas Luojan taivas*.

Siunauspuhe tiivistettynä

Siunauspuheen johdantona kuulumme Raamatun kohdan:

Jeesus sanoo: ”Jos joku teistä aikoo rakentaa tornin, niin kai hän ensin istuu arvioimaan kustannuksia nähdäkseen, onko hänellä varoja rakentaa se valmiiksi. Muuten voi käydä niin, että hän laskee perustuksen, mutta joutuu jättämään työn kesken” (Luuk:14: 28–29).

”Jarmo oli mies, joka minkä tahansa hankkeen tai suunnitelman edessä asettui huolellisesti arvioimaan kustannuksia. Kaatuneitten Omaisten Liiton työtovereille ja hallituksen jäsenille tulivat hyvin tutuiksi toiminnanjohtajan laskelmat, taulukot ja kaaviot. Hän toi amatillisen osaamisensa soteleskien, sotaorpojen ja muiden kaatuneitten omaisten hyväksi.

Työ oli Jarmolle tärkeä osa elämää. Tärkein elämänalue hänelle oli kuitenkin koti ja perhe. Jarmon elämän suuri käännekohta oli vakava

Pirjo Tolvanen

sairastuminen runsaat viisi vuotta sitten. Se muistutti, että toisin kuin vaikkapa taloutta, elämää ei voi ennakoida. Se ei ole omissa käsissämme.

Nyt jäljellä ovat monet muistot. Ne kantavat, lohduttavat ja rohkaisevat teitä läheisiä matkallanne tästä eteenpäin. Parhaimman lohdutuksen saamme kuitenkin Jumalan sanasta. Niin kuin tornin rakentaminen, myös Jumalaan uskomisen ja hänen tahtonsa seuraaminen edellyttää huolellista harkintaa ja sen laskemista, mitä se edellyttää.

Puhuimme usein Jarmon kanssa elämän syvimmistä kysymyksistä. Pyhä ateria, ehtoollinen liitti hänet Vapahtajamme armon yhteyteen, siihen toivoon, josta Pyhän Kirjamme mukaan mikään, ei edes kuolema, voi meitä erottaa.

Nyt asioita huolellisesti harkitsevan miehen matka on päättynyt. Vaikka se meidän mielestämme katkesi liian varhain, hänen elämän rakennuksensa on tullut valmiiksi. Se ei jäänyt kesken.”

Työtoveruudesta kiitollisena
Pirjo Tolvanen

Sanasotku

Kirjaimet ovat menneet sekaisin.
Mitkä joululaulut ovat kyseessä?

1. PURJOMUNAVALUUNENAA
2. KÄRKIAUKIHEILLÄLOHENNAN
3. MOIROSKAPAITAMEKKOIDÄNII
4. MEIDÄNJOUTSENNEULY
5. VAINANKEETILA
6. AHALESKITÄIKUORIHEIKKI
7. TALVISOTAOTSALAINEE
8. ARPIOSKIMAILANA
9. SINUNLOKKIPUUUSUKKAJOU
10. JOPUKINEILUUKORVALAULU

Vastaukset

1. Varpuunen jouluaamuna
2. Heinillä härkien kaukalo
3. Porsaita äidin oomme kaikki
4. Sydämeeni joulun teen
5. Enkeli taivaan
6. Arkihuolessi kaikki heitä
7. En etsi valtaa loistoa
8. Marian poikalapsi
9. Kun joulupukki suokon sai
10. Pikkuoravien joululaulu

Pieni jouluinen tietovisa

1. Minkä niminen oli Huoltoviestin aikoinaan julkaisema jouluerikoisnumero?
a) Joulutähti
b) Meidän joulumme
c) Kaatuneiden muisto
2. Kuka on sanoittanut Vesa-Matti Loirin esittämän Sydämeeni joulun teen -laulun?
a) Vexi Salmi
b) Kassu Halonen
c) Repe Helismaa
3. Minkä kunnan alueella Korvatunturi sijaitsee?
a) Salla
b) Pelkosenniemi
c) Savukoski
4. Suomen Turku julistaa joulurauhan jouluaattona klo 12.00. Kuka lukee julistuksen?
a) Turun pormestari
b) Turun kaupunginhallituksen puheenjohtaja
c) Turun kaupungin protokollapäällikkö
5. Kuka viettää nimipäiviään 25.12.?
a) Aatami ja Eeva
b) Jesse
c) ei kukaan
6. Vuoteen 1774 saakka Suomessa vietettiin pyhinä myös kolmatta ja neljättä joulupäivää. Minkä niminen on neljäs joulupäivä?
a) Pikkupyhä
b) Viattomien lasten päivä
c) Uuden vuoden aatto

Oikeat vastaukset: 1 b, 2 a, 3 c, 4 c, 5 c, 6 b

Sukumme jouluperinteisiin kuuluvat erottamattomasti
kauniit vaaleat piparkakut, joiden resepti kulkee nimellä:

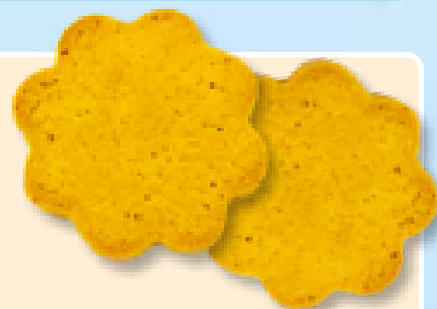
Elsa-mummin vaaleat piparkakut

200 g voita
200 g sokeria
1 rkl vaaleaa siirappia (ei välttämätön, mutta antaa makua)
2 munaa
1 tl inkivääriä
1 tl kanelia
1 tl neilikkaa
0,5 tl soodaa
400 g vehnäjauhoja

Vaahdota voi ja sokeri. Lisää vaahtoon munat yksitellen vatkaen. Sekoita sooda ja mausteet vehnäjauhoihin. Lisää jauhoseos vaahtoon ja sekoita tasaiseksi taikinaksi.

Anna taikinan levätä viileässä 0,5-1 tuntia, se helpottaa taikinan käsittelyä.

Kauli taikina ohueksi levyksi kevyesti jauhotetulla alustalla.

Ota muotilla piparkakkuja. Nosta piparkakut uunipellille, voitele munalla ja ripottele päälle kaneli-sokeria.

Paista 200 °C:ssa noin 7-10 minuuttia. Nosta valmiit piparkakut jäähtymään tasaiselle alustalle.

Herkullista joulua!

Mika Kurki